

ARQUITECTURA i URBANISME

PUBLICACIÓ DE
L'ASSOCIACIÓ D'ARQUITECTES DE CATALUNYA

SUMARI:

Portada: Grup Escolar P. Collaso Gil, perspectiva
Monografia de "Cà la Pubilla Cases", per R. Puig-Gairalt, arq.
Les barreges de construccions, per N. M.ª Rubió, arq.
Grup Escolar P. Collaso Gil, arquitecte J. Goday
Els carrers comercials, per R. Giralt Casadesús, arq.
Les botigues modernes als carrers de Barcelona
Discurs del President de l'A. A. de C., Sr. A. Soler i March, arq.
Banc de Bizcaia, arquitecte Manuel Galíndez
L'aparell de Beggs, per Bonaventura Bassegoda i Musté, arq.
Conferències organitzades per l'A. A. E. A.
Bibliografia
Noticiari

Barcelona, març 1932

2'50 Ptes.

Edifici propietat dels
senyors Montal i Artigas
a la
Avinguda del 14 d'Abril

DECORACIO AMB
PEDRA ARTIFICIAL

Arquitecte - Director:

D. EUSEBI BONA

Contractistes:

Srs. PUJADAS I JORBA

Pedra i marbre artificials - Mosaics - Granets - Faroles
Obres de formigó armat - Tubs de formigó centrifugat

BUTSEMS I C.^{IA}

BARCELONA

Rambla de Catalunya, 35

MADRID

Juan Duque

URALITA

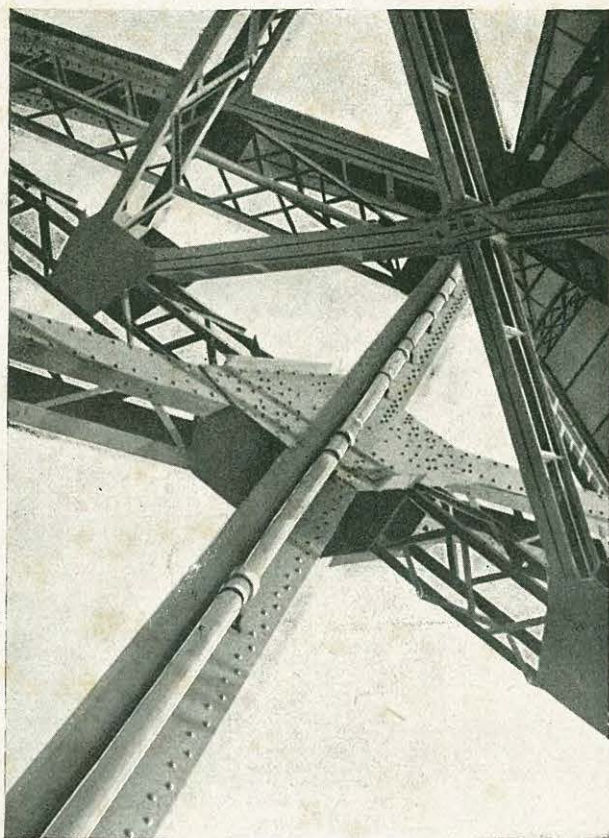
TUBERIA SANITARIA

DRENA

La fabricació mecànica del tub DRENA - semblant al de presiò-li proporciona les següents qualitats principals:

En menys de sis mesos, a Barcelona, s'ha emprat la TUBERIA DRENA en 132 edificis

IMPERMEABILITAT ABSOLUTA - ALTA RESISTÈNCIA I DURACIÓ IL·LIMITADA - INOXIDABILITAT I INDESTRUCTIBILITAT. - SUPERFÍCIES INTERIOR I EXTERIOR COMPLETAMENT LLISES - INSENSIBILITAT ALS LÍQUIDS I GASOS CALENTS - INATACABILITAT ALS AGENTS ATMOSFÈRICS - ACABAT PERFECTE I BONA PRESENTACIÓ.

La llargada de 3 m. dels tubs i la varietat de l'assortit de peces facilita els muntatges amb economia de material d'obra.

Com tots els materials URALITA, pot ésser serrada i manipulada fàcilment :

DRENA és el material preferit pels Arquitectes per a construccions modernes.

DEMANEU CATALEG I LLISTES DE PREUS

URALITA S. A.

Passeig de Colom, 1 i Plaça Antoni López, 15
Telèfon 16556 : : : BARCELONA

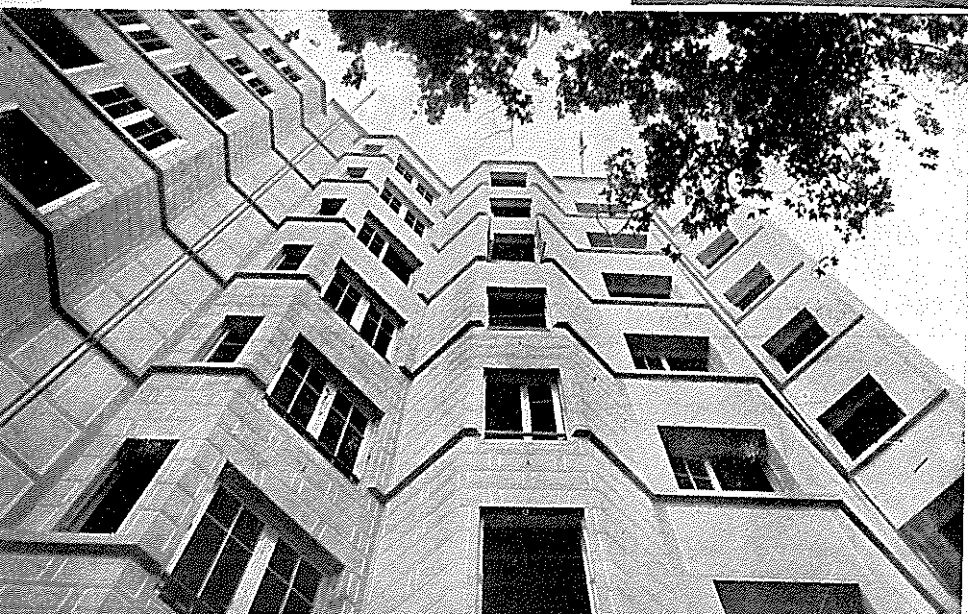
UNA OBRA DE L'ARQUITECTE

RAMON
PUIG-GAIRALT

Edifici propietat de
Marià Pidelaserra

Casa al carrer de Balmes
i Conde de Salvatierra

Façana posterior

COL·LABORADORS DE L'ARQUITECTE

CONTRACTISTA:

MIQUEL SONADELLES

CAPUTXINS, 30. SARRIA

FUSTER: **JOAN PONS**

C. COLL-BLANCH, 7, BIS

CALEFACCIÓ
CUINES
TERMO-SIFONS

PRECKLER

RONDA SANT PERE, 14

ARTIFICIAL: **F. SAGARRA**

ROGER DE FLOR, 95

TUBERIES

MOSAICS

VIDRES

MANYÀ

SANITARIS

PINTOR

PAPERS

URALITA

PLAÇA ANTONI LÓPEZ, 17

XICOLA CARDEDEU

GARCIA SIMÓN

CARRER PARÍS, 138

RAMON ROSICH

CARRER PELIGRO, 7

RIBAS I ESPERANZI

CARRER VALENCIA, 500

SALVADOR GUAL

CARRER ARAGÓ, 230

RAMON CANELA

CARRER BALMES, 16

ASCENSORS: **MAS, GOBERNA I MOSSO**

CASTILLEJOS, 95 I 97

MARBRES

ELECTRICISTA

ALTARRIBA

CONDE DEL ASALTO, 60, BIS

D. S. CODINA

ROSSELLÓ, 265

METALLS

LAMPISTERIA

BIOSCA I BOTEY

RAMBLA DE CATALUNYA, 123

MATERIALS

ALUMINI

ESTUCS

TEULES

VDA. DE. A. GIMENEZ

BADALONA, 24

FUNDICIÓ I CONSTRUCCIONS GRAU

OFICINES: URGELL, 58

JOSEP SOLER

MAURICI SERRAHIMA, 30

COSME TODA

FERLANDINA, 71

FERROS: MATEU

Cristalleria Catalana, S. A.

Capital: 2.500.000

Successora d'Emili Buxeres; Buxeres i
Abella, S. L.; L. Rigalt i J. Coll Escofet

Conseller-Delegat i Director Artístic:

Lluís Rigalt

Vidrieres d'Art - Montures en Plom i Llautó
Esmalts al foc sobre Vidre, Cristall i Ceràmica
Vidres i cristalls plans i corvats - Rajoles
Rajoles - Gravats - Bisellats - Miralls - Marcs
Motlures, etc.

Barcelona, 1923 : Medalla d'Honor

Paris, 1925: Medalla d'Or

Barcelona, 1929: Gran Premi

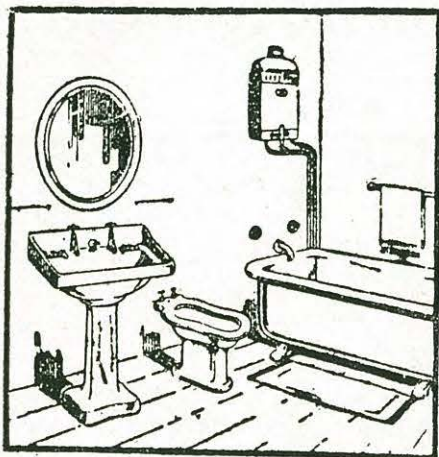
Central: Ronda de Sant Antoni, 56 - Telèfon 22035

Taller de miralls i biselats - Telèfon 10663

Sucursal C: Carme, 30 i 32 - Telèfon 13425

Sucursal D: Laureà Miró, 40 (Hospitalet) - Telèfon 30634

BANYERES
LAVATORIS
WATERS
ESCALFADORS
CAMBRES
DE
BANY

JAUME SAURET

PELAI, 7

BARCELONA

MOSAICS
ESCOFET

la marca de garantia

E. F. ESCOFET i Cia

SOCIETAT EN COMANDITA

BARCELONA

RONDA UNIVERSITAT 20

UNA OBRA DE L'ARQUITECTE

JAUME MESTRES I FOSSAS

Botiga: Saló d'Exposició d'Automòbils de la casa FIAT HISPANIA, S. A.

a la Plaça de Catalunya, 14, Barcelona

COL·LABORADORS DE L'ARQUITECTE

CONSTRUCTOR: **E N R I C I S E R N**

Corts Catalanes, 699, pral., 2.^a

F U S T E R : **J A U M E M O Y A**

Carrer d'Aragó, 184

M A R B R E S : **P E R E R I C A R T**

Carrer d'Auziàs March, 62

PORTES DE FERRO: **F I L L S D'ALFRED
SANTAMARIA**

Carrer de Fiveller (Ferran), 34

M A N Y A :

CONSTRUCCIONS BLANC

Carrer de la Mercè, 33 - Badalona

METALLS **FUNDICIÓ I CONS-**
I ALUMINI: **TRUCCIONS GRAU**

Carrer Urgell, 58

TOLDOS: **ESTAPÉ, S. A. I CANUT
I GRACIA, (REUNITS)**

Passeig de Sant Joan, 6 i 8

ELECTRICISTA:

JOSEP RODRÍGUEZ

Carrer Mallorca, 188

VIDRIER: Successor de R. Sans, Carrer de la Ciutat, 13

VIDRES: "MURGUIA" S. A., Carrer de Sepúlveda, 166

PINTOR: Ramon Ventosa, Carrer de la Plateria, 65, 3.

GUIXAIRE: "La Yesera Barcelonesa", Plaça Tetuan, 28

REFLECTORS: **CARANDINI-ZEIS** Via Laietana, 21

COSME TODA

Fàbrica a Hospitalet

Ceràmica

Teules planes i aràbigues:
vermelles, mats i de ter-
rissa

Rajoles roges: quadrades,
rectangulars i exagonals

Maons premsats

Rajoles de València amb
dibuixos d'estil

DESPATX:
Ferlandina, 71

Telèfon 17143
BARCELONA

JOSEP M.^A JORDAN
ARQUITECTE

VIGAS
SEMPER-ITA

DE CEMENTO ARMADO PATENTADAS

Existència de pals de Ciment Armat per
a tanques de solars, terrenys, etc., etc.

Fàbrica i despatx:
ROLANDA, 10 (SANS)
Telèfon 74690

Importants tallers de Successors de

Mobles

DOMINGO I SABATE

Làmpares

¿Quina es la causa de l'èxit progressiu d'aquesta casa des de fa 35 anys de la seva fundació?

Decoració

Perquè els nostres clients saben que en la font de producció és on troben l'economia que no poden oferir els intermediaris.

Perquè entre les 200 habitacions de què consta la nostra exposició troben del més humil al més sumptuós.

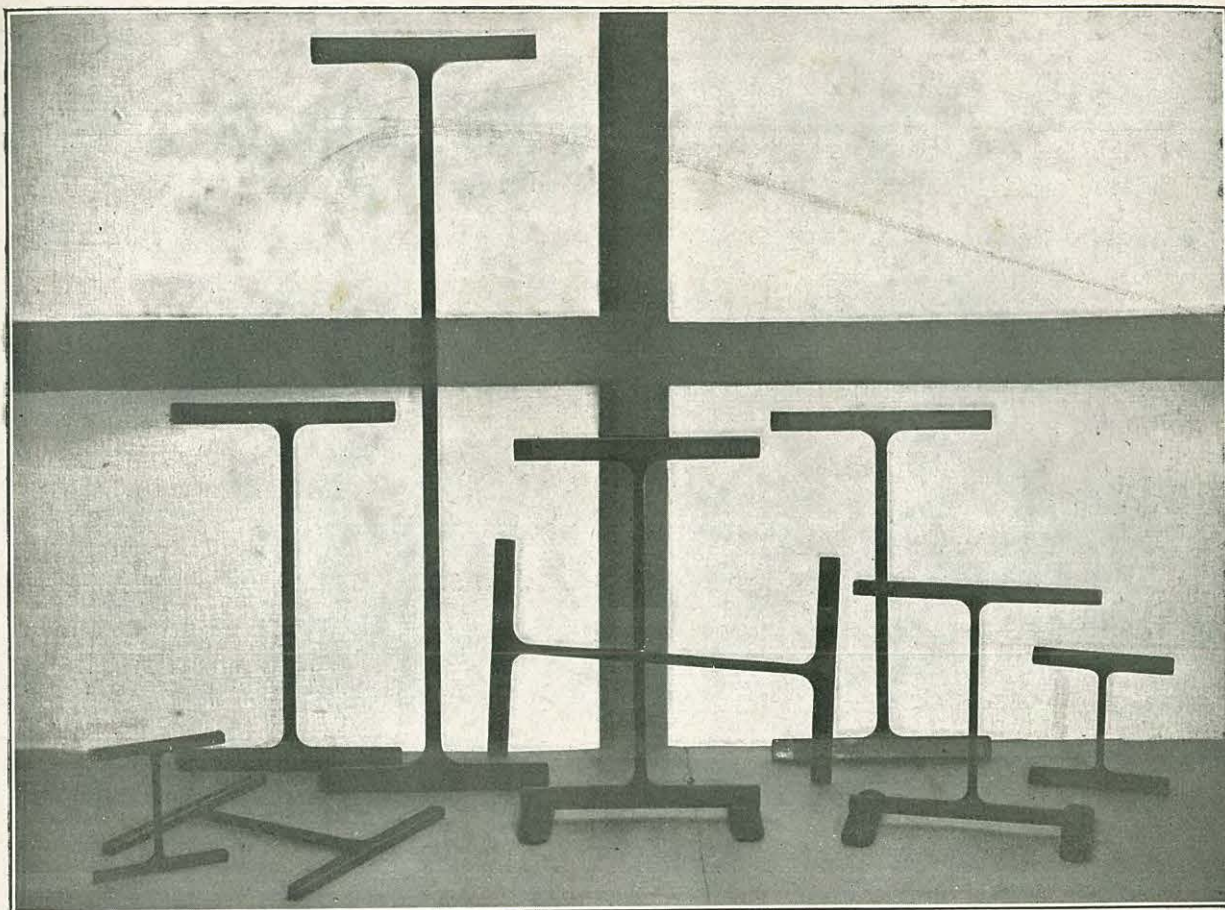
Perquè saben que la importància dels nostres tallers, acompanyat de l'estalvi que representa no estar en un lloc cèntric, on només es paga l'ostentació, ens permet vendre amb un 40 per 100 d'economia veritat.

Pisos complets de 1.000 a 50.000 Ptes. Abans de visitar-nos consulteu preus als nostres competidors.

Exposició als mateixos tallers,

Carrer de Sans, 112 i 114 - Telèfon 30104

Al mateix carrer on passen els tramvies 1, 55, 56 i 57; a pocs metres de l'estació del tramvia i del metro

Bigueria per a obres
Construccions metàl·liques

M A T E U

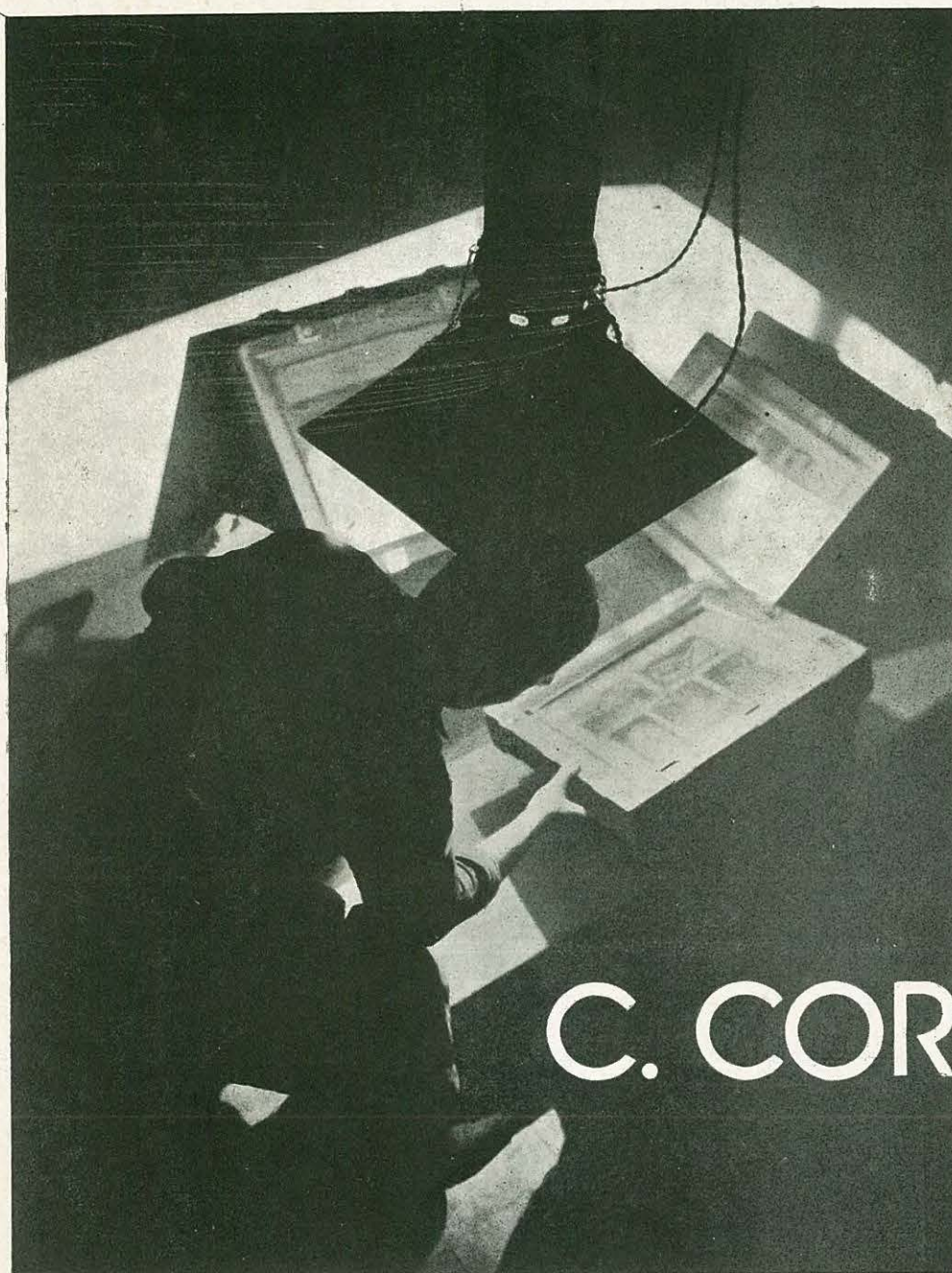
Pressupostos i tota mena
d'estudis i comprovacions
tècniques, a la disposició es-
pecial dels Srs. Arquitectes

Hijo de Miguel Mateu

ANGELS, 3

APARTAT 155

BARCELONA

C. CORNET

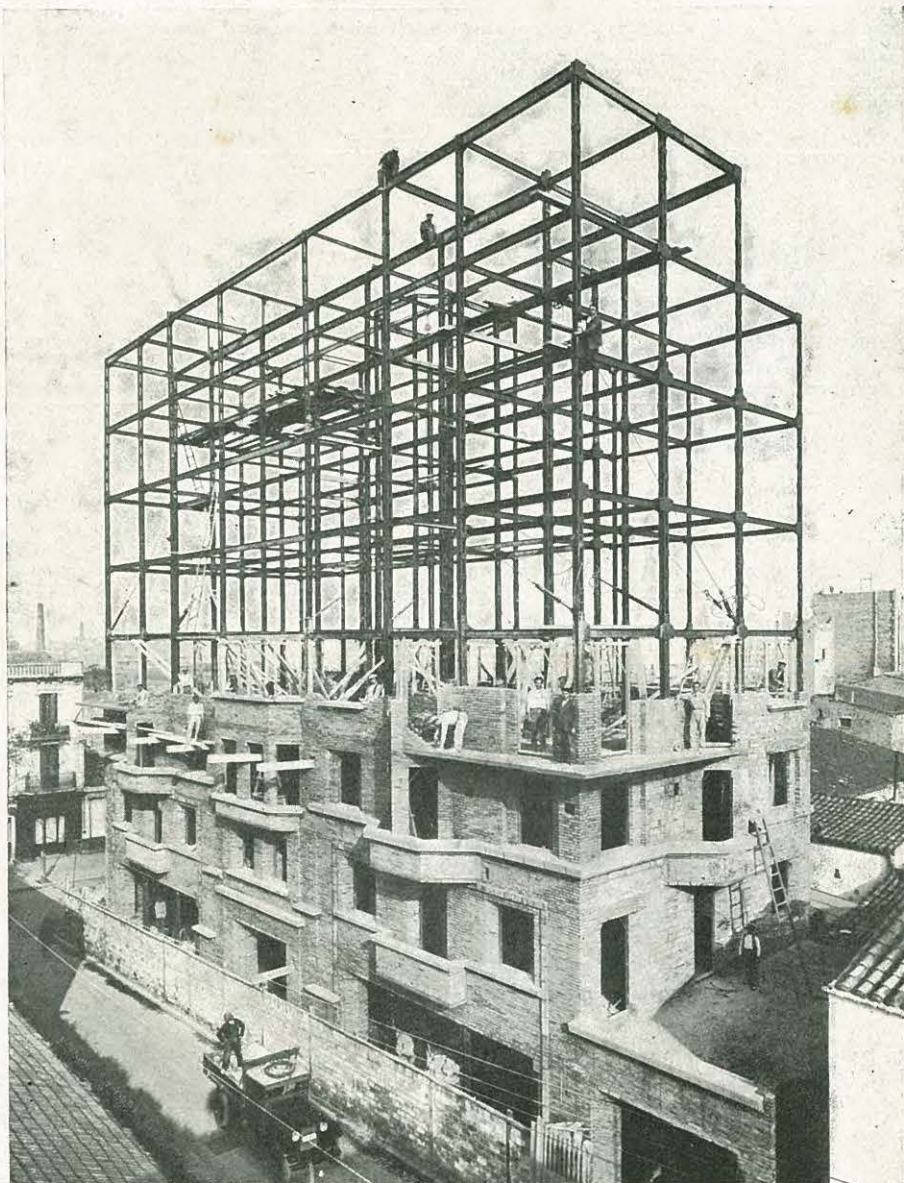
FOTOGRAVATS

CASANOVA, 160-162 - TELÈFON 74690

T O R R A S

Ferreria i Construccions

Societat Anònima

Casa en construcció
per a Joan Pons

Arquitecte Director
Ramon Puig-Gairalt

O F I C I N E S:
Ronda de Sant Pere, 74
Telèfon 11500

FABRICA I TALLERS:
Carrers de la Igualtat, Castillejos,
Llull i Enna - Telèfon 51510 (S. M.)

ARQUITECTURA I URBANISME

PUBLICACIÓ DE L'ASSOCIACIÓ D'ARQUITECTES DE CATALUNYA

ANY II - NÚM. 2

BARCELONA, MARÇ DE 1932

REDACCIÓ: CORTS CATALANES, 563 - TELÈFON 34489

PREU: 2'50 PESSETES

LA CASA PAIRAL "CÀ LA PUBILLA CASES"

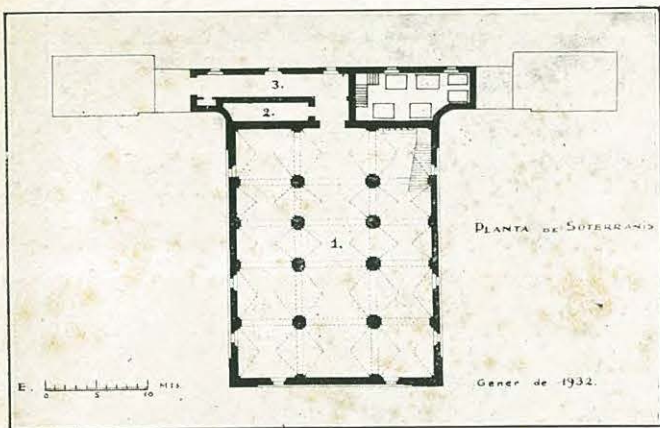
UN BELL EXEMPLAR D'ARQUITECTURA CATALANA

Per RAMON PUIG - GAIRALT

Generalitats: Pocs són els barcelonins que en passar per la carretera de Madrid a França per la Junquera i en sortir per la barriada de Coll-Blanc, abans d'arribar al terme d'Esplugues no s'hagin fixat en un casal quasi quadrat, d'un to vermellós que s'alça isolat a un centenar de metres part esquerra.

La vista se n'hi va sense voler, car atrau pel seu aire majestuós i la finor de línies d'una arquitectura que recorda lleugerament el Palau del Petit Trianon de Versalles. A la meitat del camí de la carretera a la casa s'alça isolada i sostinguda per dos pilans de pedra la reixa del barri d'entrada de ferro forjat amb l'escut senyorial al damunt. Es de ric dibuix i es troba en bon estat de conservació. La resta del reixat, ha desaparegut: sols fragments de pilastres de pedra resten abandonats a terra. A cada costat de la portalada, i formant part d'un antic jardí, es veuen dos dipòsits de planta ovalada i gran diàmetre, on dos lleons graciosament modelats, aboquen l'aigua per les gorges obertes, de les quals salta sobre d'unes petxines que aguanten amb llurs potes i d'allí cau escampada. Del jardí, sols resten alguns eucaliptus i altres arbres isolats.

Història; Per a saber quelcom de la història d'aquesta casa, hem cercat en els arxius municipals d'Hospitalet i d'Esplugues, així com en les parròquies respectives; però res d'interessant no hem trobat. Els nostres escriptors, literats, historiadors i

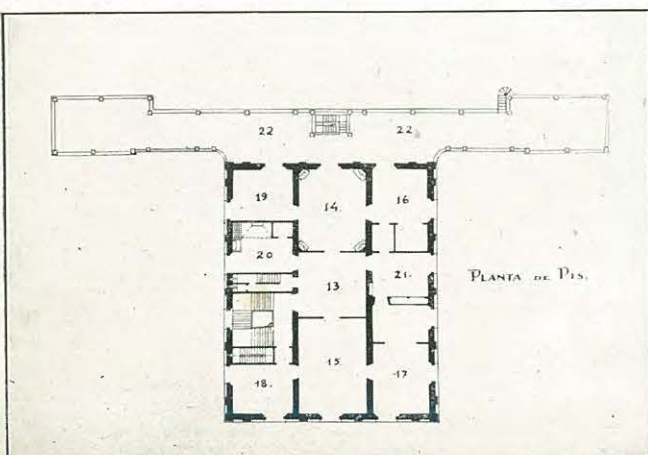
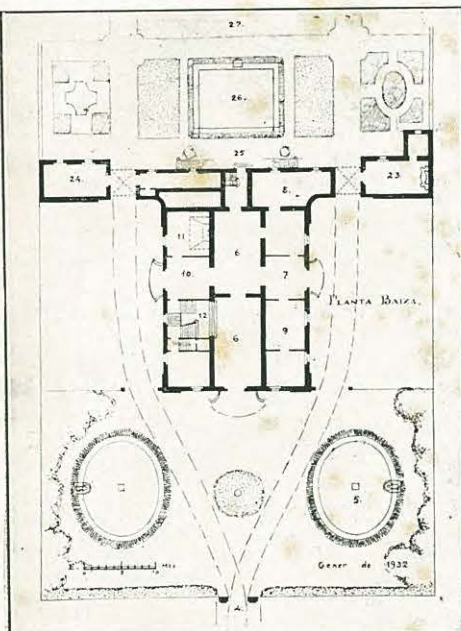
excursionistes, com Víctor Balaguer, Amat, César August Torres, Carreras Candi i altres, sols citen aquesta casa com una de tantes que les famílies riques de Barcelona construïen als seus voltants per estiuemar. Això vol dir que la casa no té història pública; però, d'història particular ha de tenir-ne i força interessant. Comencem per fixar-nos en el seu nom: "Cà la Pubilla Cases". La casa era de la Pubilla. ¡Quin orgull i quina tenacitat la del pare de la núvia! No apareix la personalitat del marit i el seu nom resta oblidat per sempre més.

L'edifici fou acabat l'any 1772 segons consta a l'entrada de la Capella; i amb pocs anys de diferència veiem una altra inscripció a les premses dels cups. Al principi del segle XVIII la casa sofrí fortament els efectes de la invasió dels francesos. Per diversos detalls comprovem llur estada; unes inscripcions a les parets de la cuina; els dibuixos d'uns soldats gabatxos del "8.ème Regiment"; i a les golfes al llarg de les parets i a l'alçada d'una persona es veuen centenars d'impactes de bala, cosa que no té altre explicació lògica de cap mena. Al jardí, en unes excavacions que actualment es practiquen, s'ha trobat bon nombre d'esquelets de persones i trossos d'uniformes de soldats francesos i espanyols; en alguns botons es llegeix la inscripció de l'11e Regiment de Sòria i altres de francesos.

La casa fou saquejada. Es veuen senyals de fogueres al menjador i al saló, i a falta de millor llenya, sembla que cremaren les portes.

Després, la casa estigué molts anys abandonada.

Descripció: En la construcció de la casa res no es va plànger. Els baixos formen una gran socolada de pedra picada; les pilastres jòniques compostes, que en nombre de sis en les façanes Nord i Sud, i set en les altres dues, les ornamentaven i composaven, també són de carreus; i del mateix material és el cornissament i balustrada superior, i els muntants i dintells de totes les obertures. Els plafons

Vista des de la carretera

dels paraments són estucats d'un to vermell pàl·lid, que a les postes de sol reflecteix i envolta la casa de color de foc.

El sistema constructiu és de primer ordre. La planta, rectangular d'uns vint-i-dos metres d'ample per trenta de fons, és dividida interiorment en tres crugies que, descomptant els gruixos de parets, resulten de prop de set metres de llum. El soterrani i baixos són coberts de voltes de pedra i maó, i de bigues de fusta i solera el primer pis. La casa és aixoplugada per un gran terrat sustentat per unes jàcenes, de secció quadrada i de fusta de melis, d'uns seixanta centímetres d'amplada. La construcció en conjunt és tan perfecta que, no obstant els anys d'abandó en què s'ha vist, no presenta cap esquerda ni senyals de ruïna per enlloc.

El crític eminent Feliu Elies, encomià aquesta casa en forma escaienta en el número 131 de la revista "D'Ací i D'Allà".

Entrem a l'interior de la mateixa. Tot ell presenta unes proporcions adients a la noblesa de l'edifici. En l'ampli vestíbul, tan llarg com el fons de la casa, podien encabir-s'hi fins una dotzena de carrosses, dues de les quals vaig trobar-hi encara l'any passat en treure les primeres fotografies; avui són al Museu de la Ciutadella. Les crugies laterals eren destinades a la masoveria i dependències del servei, cellers, forns de pa, cups i local de premses. Les escales comunicaven amb els grandiosos soterranis, l'obra mestre constructiva de l'edifici.

En aquests estaven instal·lats els grans cellers: bótes de dimensions poc corrents podien guardar molts centenars de càrregues de vi. Els pilars que aguanten les voltes del sostre són de pedra tallada de dos metres en quadro i sis d'alçària sobre el nivell de terra. El sostre és de voltes, de la forma dita en recó de claustre amb arcs rebaixats d'airoso silueta.

Es podia baixar en carruatge fins al soterrani, per mitjà d'una llarga rampa, amb entrada per la galeria de l'esquerra. Ampla escalinata comunicava a més a més amb la planta baixa de l'edifici. Com a detall curiós esmentarem l'existència d'una llarga mina que parteix d'un costat i que, per entrada dissimulada, pot encara registrar-se alguns centenars de metres: no sabem quina fi podia tenir.

Are que bé a tomb, cal anotar la perfecció amb què estava resolt tot el referent a les manipulacions dels raïms, fins a obtenir-ne el vi i el seu magatzematge. Els carros amb les portadores entraven a les dependències de la planta baixa, i descarregaven davant les grans premses. El suc rajava dins els cups de dues i tres-centes càrregues de cabuda. Cada un d'ells era destinat a una variant de vi i comunicava per mitjà de grosses tuberïes amb el celler. Així s'omplien directament les bótes portàtils sota les aixetes i anava el vi aconduït, com s'ha vist en alguna vila romana, amb canonades per alt de les parets, fins a les grans bótes allà arreglades. Disposició pareguda servia per a recollir l'oli. Amb aquests i altres detalls semblants es demostra la cura extraordinària que posaren a fer la casa, l'arquitecte amb el seu talent i el propietari amb la seva llarguesa.

Un detall que vé a confirmar ço que acabem de dir és la construcció de la mina d'aigua potable que posseeix la finca. En l'època en què es va edificar la casa, no era establert el servei d'aigües canalitzades i resultava difícil trobar bona aigua de pou degut a la qualitat del terreny d'aquella contrada. Es comprèn, doncs, la necessitat de procurar-se-la per mines, buscades a les vessants de la muntanya de Sant Pere Màrtir, tal com les tenen la majoria de les masies d'aquells encontorns. La mina de la "Pubilla Cases", és de gran longitud, amb una quantitat d'aigua d'una trentena de plomes; i segons tradició, costà exactament igual que la casa. El més interessant d'ella és l'entrada, la qual constitueix un vertader edifici compost de dues estances cobertes de volta acompanyades d'una còmoda escala descendent. Tot allò dit, així com els dipòsits per a acumular i clarificar l'aigua és de pedra picada. Aquests dipòsits es troben situats a mig quilòmetre de la casa; i d'ells parteixen les canalitzacions fins arribar al tancat on es troba el repartidor que porta l'aigua als dos brolladors, que abans hem descrit i al gran safareig situat prop de la façana posterior. D'ell es servien per a regar els jardins i l'horta o "jardin potager" que hi ha darrera de la casa, a un nivell de tres metres sobre la resta de la finca. Avui dia amb la urbanització projectada i ja bon tros desenvolupada van desaparèixer totes aquestes disposicions.

Introduïm-nos de nou a la casa. De primer, al fons del vestíbul comença l'ampla escala d'honor que ens porta al primer pis o planta noble. Els graons, pilans i arcs són de pedra picada. La barana és de ferro forjat, molt senzilla però ferma. En el replà, s'obren tres portes: la principal i dues laterals de comunicació amb les peces de servei.

El rebedor, de planta quadrada i situat al centre de l'edifici, comunica al davant

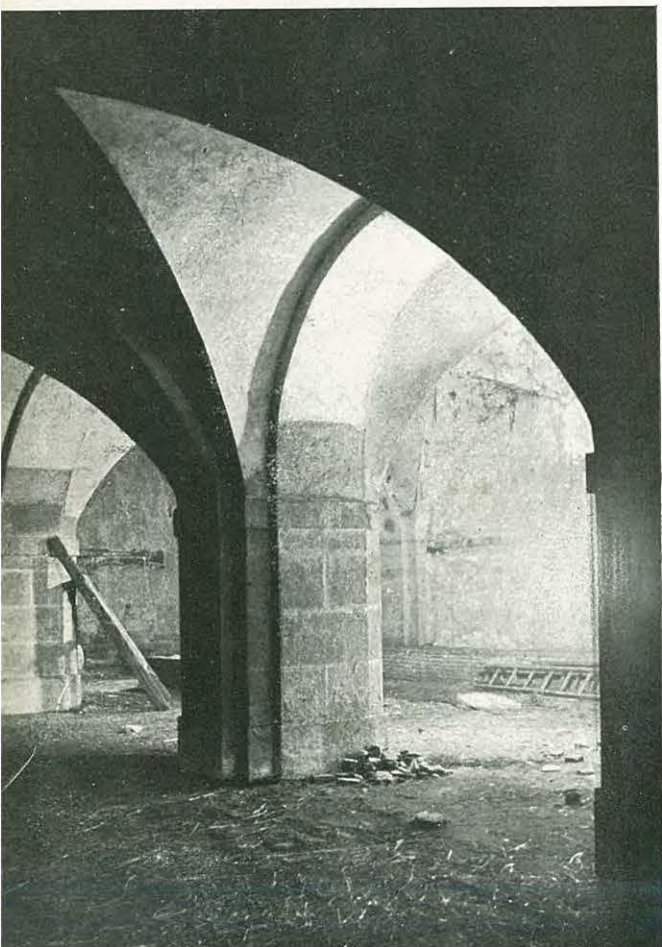

Façanes del davant i lateral

amb el saló, d'una amplitud de prop de 7 metres i mig de fondària, des del qual s'entra als dos dormitoris del davant, d'anàlogues superfícies, partides per uns airosos arcs d'alcova.

Cap a la façana posterior, trobem el menjador de sis metres d'amplada, dimensió molt d'acord amb l'alçària del pis.

Als quatre angles s'albiren uns armaris o bufets, dos d'ells combinats amb uns escalfapanxes i els altres dos amb uns rentamans de marbre proveïts d'aigua directa. A cada costat, un dormitori, l'un d'ells amb alcova. Aquest darrer dormitori com també, els dos del davant tenen un recambró vestidor apropiat per als armaris. Amb entrada directa pel rebedor es troba l'ampla cuina amb llar de foc, un banc de fogons i l'aigüera de pedra d'una sola peça de dos metres de llargària. Tots els detalls són ben resoltos: els armaris, la comunicació amb el rebost i l'escala que porta al segon pis. L'escala secundària, comunica fins al terrat, i una altra molt

dissimulada, porta a unes dependències de planta baixa sense comunicació directa amb l'exterior, destinades probablement a dormitoris del servei.

La decoració del pis, pels detalls que en resten, era d'un cert luxe; totes les parets eren cobertes de tapisseries, des de terra fins prop del sostre com ho comproven els llistons empotrats a les parets assenyalats pels claus i traces d'haver estat arrencats. Els bastiments de portes i balcons de grosses mides i bones fustes. Les bigues dels sostres, al descobert, son de pi excel·lent i envernissades. Damunt les portes i balcons es conserven unes galeries de fusta esculpturada i daurada. Així es veuen també marcs de les arcoves, amb or fi. Els enrajolats, de rajola tallada, formen dibuixos en espiga.

Han desaparegut la major part de les portes interiors, amb mostres d'haver estat destruïdes en època llunyana, i substituïdes per altres més senzilles que són les que avui s'hi veuen.

Des del menjador se surt a la terrassa, d'uns seixanta metres de llarg per sis d'ample i que constitueix la miranda més bella que es pugui contemplar. El terreny presenta unes suaus ondulacions cobertes de camps i vinyes en gran amplitud; i més avall, tota la plana i marina del Llobregat. La vista queda limitada a l'esquerra per la muntanya de Montjuïc; a la dreta pels turons de Garraf i al fons, en ample horitzó, per la mar que des d'aquí apareix tranquil·la i d'una gran blavor. La salzerada del riu Llobregat es dibuixa com un llarg verger, gemat i frondós. Les cases dels pobles de la plana, Sans, Hospitalet, el Prat i Cornellà, semblen agrupaments d'una ciutat jardí. El sol, des que surt fins que es pon, banya la terrassa i tota la casa, orientada perfectament al migdia, sense que res no l'en pugui privar ni un raig. Pel costat d'orient Barcelona presenta l'aspecte d'una ciutat dormida i fulgorant. A la nit la visió és encara més esplendent, amb els milers de llums encesos ondejant la terra i al cel les constel·lacions de milions d'estrelles. Es comprèn per-

Figura decorativa
del dipòsit d'aigua

fectament que la casa fos destinada a lloc de repòs i cura del cos i de l'esperit. Comprova l'afirmació, unes inscripcions que poden llegir-se en el recambró del costat de l'escala, en les que, amb dates diverses, de l'any 50, del 74, del 90 i 95, unes noies, Enriqueta, Júlia, Eloïsa i Maria, fan constar llur estada allà, per a recobrar la salut, acompanyades de llurs pares i de llurs il·lusions.

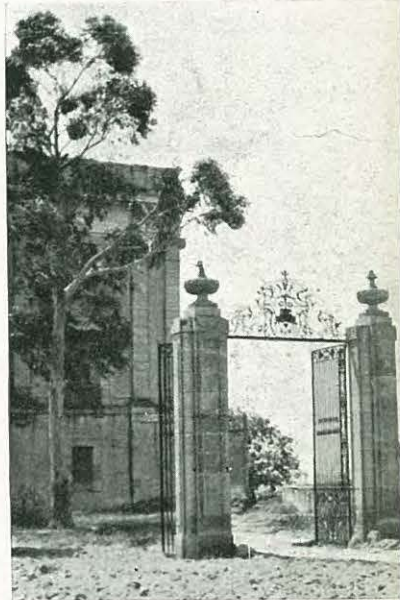
Ací i allà es noten mostres del mobiliari que en diverses èpoques se salvà del saqueig de la casa: cadires de boga fina amb respatllers de dibuix depurat, algun canalobre, plàteres i gerres pintades i determinats atuells de cuina. Però, fora d'alguna calaixera, i d'unes caixes de núvia, res que tingui un valor positiu. Primer amb l'estada dels francesos, després amb els traspassos d'herències i, per fi, amb els quaranta anys d'abandó, poca cosa es troba avui aprofitable del mobiliari. L'últim hereu és el senyor Garcia Cunill.

Des del costat de ponent de la terrassa, es baixa a la capella per una escala de cargol de pedra picada. Aquella té la composició i les proporcions d'una veritable esglesieta amb el seu bon altar de fusta tallada. A un costat la sagristia coberta amb volta i al fons el cor. L'altar comporta una imatge de la Verge, de dos metres i mig d'alçaria i de fina escultura. Tot guarda una perfecta unitat i es veu la mà de l'arquitecte en els detalls més ínfims; el dibuix de la pica de marbre per a l'aigua beneïta, les sacres de la mesa i altres.

Al centre de la terrassa s'obre una escala, construïda sens dubte posteriorment, que vé a sortir a l'entrada de planta baixa. Pels detalls que queden a la paret de fora es veu que primitivament formava una doble escalinata que baixava pels dos costats comunicant amb el jardí posterior. Al peu d'ella es troba un estany d'aigua de planta rectangular que forma un dipòsit de mig milió de litres. L'aigua hi raja per la boca d'un peix aguantat per un noi de bella figura. Tot el peu paret i el volt de l'estany estava plantat

La terrassa

El reixat
d'entrada

Lleó d'un dels
surtidors

La ciutat vista
des de la terrassa

Des de l'hort

de llimoners i tarongers dels quals en resten molt pocs.

A la part oposada a la capella, es trobava la quadra de les caballeries, i un pis per als mossos. Avui, sota la direcció de la senyora de l'actual propietari Sr. Garcia Cunill, s'ha arranjat amb tan encert, que resulta una caseta d'agradosa presència.

Sobre l'extensa finca anexa a la casa s'ha projectat un extens planol d'urbanització en forma de de Ciutat Jardí que amb el temps serà, sens dubte, la millor barriada de l'insospitat aixamplament del veí poble d'Hospitalet. Vies de gran importància aflueixen a places en forma de "rond point". Pel moment ja s'han venut diferents solars i edificat algunes cases. Però enfront de la plaça central de l'urbanització s'ha reservat una mansana, al mig de la qual hi campeja l'edifici de la "Pubilla Cases" amb les seves terrasses, els seus dipòsits d'aigua i l'arbreda que l'envolta.

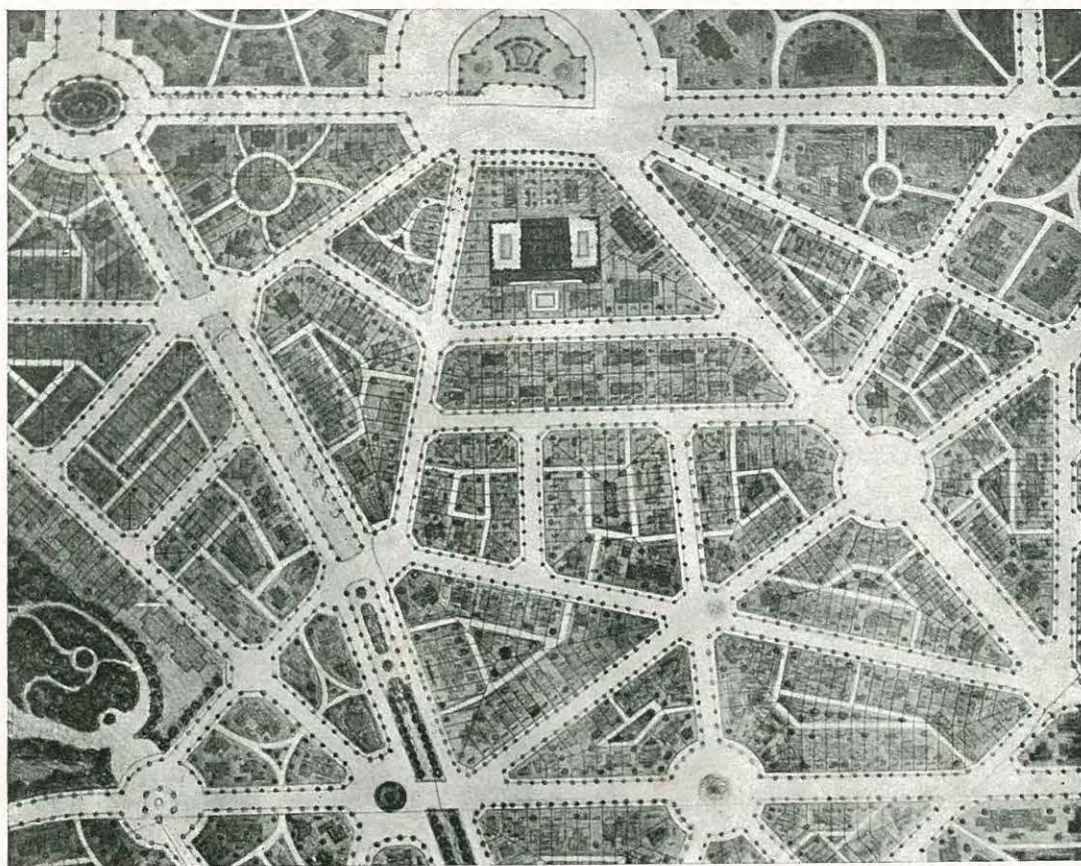
Conclusió: Com a comentari final, hem de fer remarcar que aquesta casa amb aparences de palau, no era més que una important casa de pagès, com moltes altres n'hi ha encara pels voltants de Barcelona. Per la seva situació i grandiositat fou sempre admirada i respectada pels habitants de la rodalia.

Pocs serien els pagesos de Marina que de lluny no li adrecessin la vista alguns cops cada dia; ja que, per la seva orientació, servia com de rellotge de sol. Encara avui, molts habitants d'Hospitalet i del Prat, en dies de sol, amb una senzilla ullada a la casa, ens diuen amb força justesa l'hora del moment.

No fa molt de temps que estigueren en tractes per a adquirir-la la Diputació de Barcelona, per instal·lar-hi un sanatori o casa de convalescència, i també, el "Círculo de Cazadores".

Confiam que l'actual propietari l'anirà reparant sense treure-li el seu caràcter, car el casal mereix ésser conservat com un dels pocs exemplars que ens queden de la noble arquitectura catalana del segle divuit.

(Fotografies de l'autor)

Plànol aprovat d'urbanització

LES BARREGES DE CONSTRUCCIONS

Per NICOLAU M.ª RUBIÓ. Arquitecte

Durant el novembre propassat, el professor Mr. Patrick Abercrombie, de l'Escola d'Arquitectura de la Universitat de Liverpool, exposà el seu criteri que, en tot pla d'urbanisme (regional o local) calia preveure zones destinades a l'arquitectura sensible, tractades com a Bella Art, i altres zones reservades a la construcció maquinista. El professor Abercrombie és prou conegut per aquells dels nostres companys, que estudien especialment qüestions d'urbanització; la revista que ell dirigeix "Town Planning", és d'una autoritat molt reputada. Així, doncs, és natural que aquesta proposició d'un Zoning separat, per l'arquitectura-art i per als edificis-màquines, per venir de qui venia, hagi fet un cert soroll als cercles arquitectònics britànics.

Com que Mr. Abercrombie digué públicament, i escriví damunt de The Architect, que la idea de la separació de l'Arquitectura i d'Áctar l'havia presa del llibre d'un arquitecte català, aquest arquitecte català s'ha vist implicat en la polèmica dels arquitectes anglesos sobre aquesta qüestió. M'han fet opinar un xic a llur manera, i potser és hora que jo opini, ací, a la meua manera pròpia, sobre una qüestió que com es veu, no m'és estranya.

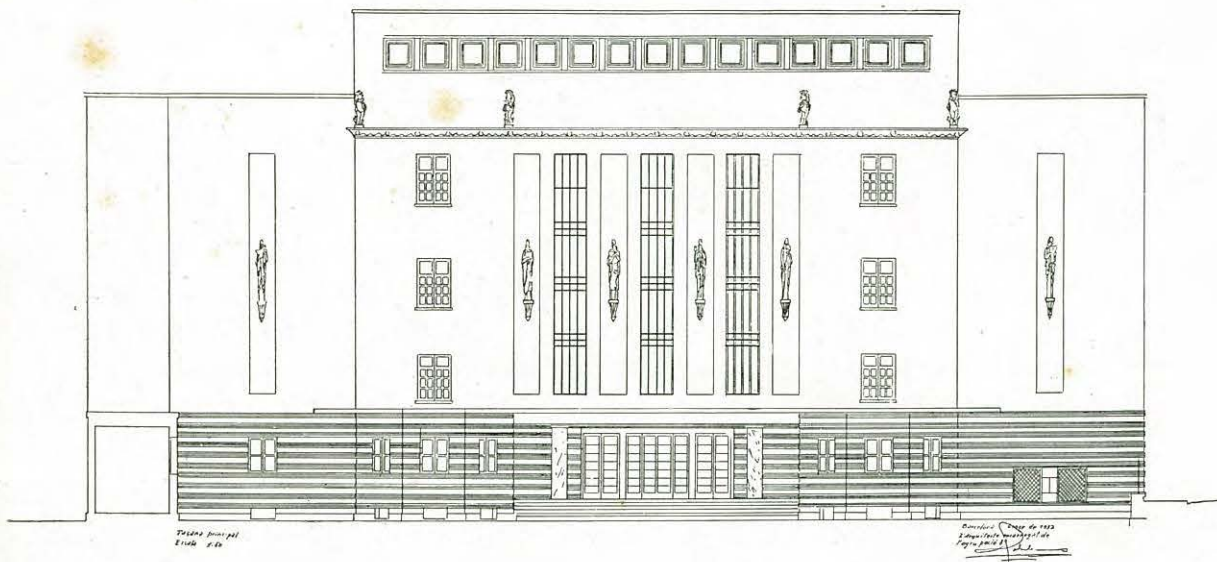
No he d'insistir sobre el meu principi doctrinal de la discriminació de les formes de quietud (Arquitectura) i de moviment (Áctar). Hi pot haver qui en teoria l'accepti i qui el combati. Però, al moment que el porten a la pràctica, com ha fet el Professor Abercrombie, em sembla que la discussió es simplifica molt. L'habitut de tractar el Zoning, tant en plans d'urbanisme local com regional, decanta l'esperit al destriament: la zona industrial és vista per l'urbanitzador com a molt diferenta de la zona arqueològica, o de la zona d'habitacions familiars. Però àdhuc aquells arquitectes que no s'ocupen especialment de plans d'urbanisme, saben bé que es nociva i desagradable la barreja de construccions heterogènies (únicament apta per a pintura de cavallet), i que una casa amb jardí, estudiada per un ull sensible i una intel·ligència afinada en el treball de les proporcions i de les motllures, suportarà pèssimament el veïnatge d'un gran hangar de ciment, magnífic en ell mateix, però creador d'una atmòsfera asfixiant per a l'arquitectura de la sensibilitat. I també saben, sobretot els arquitectes dits moderns, que no hi ha res de més desagradable per a ells que veure créixer, en ple complexe d'habitacions standarditzades, una gentil torreta esgrafiada i xiroia.

Cal que aquesta llibertat de barrejar subsisteixi? Heu's aquí el problema posat per Mr. Abercrombie.

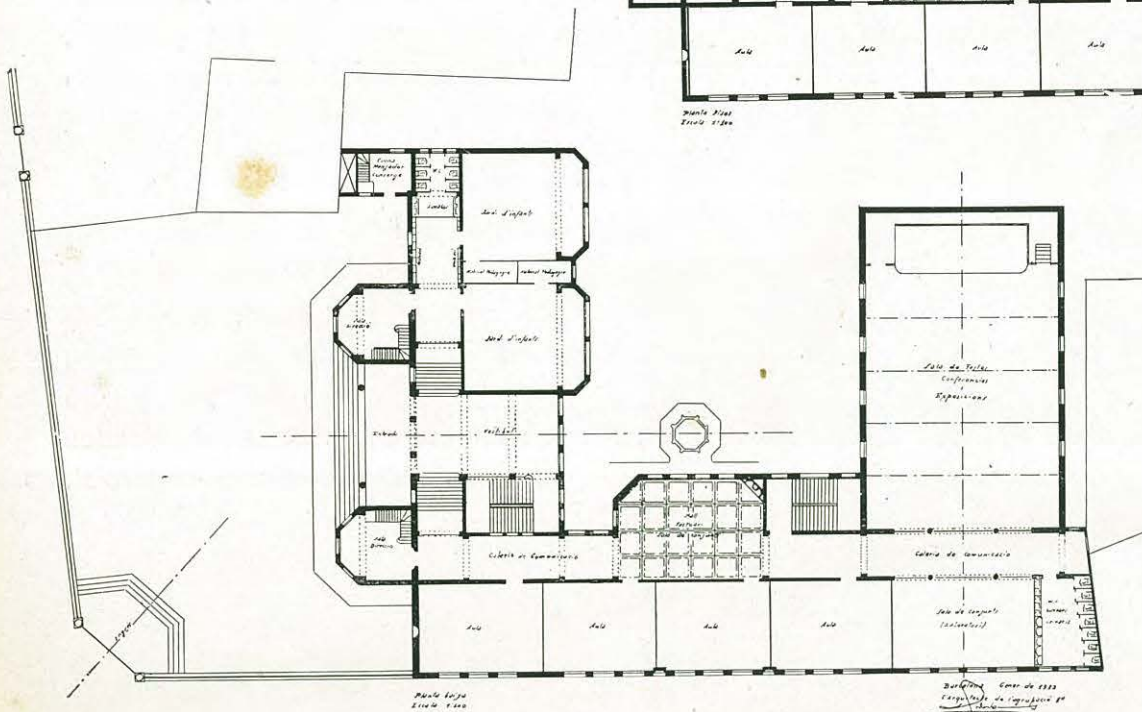
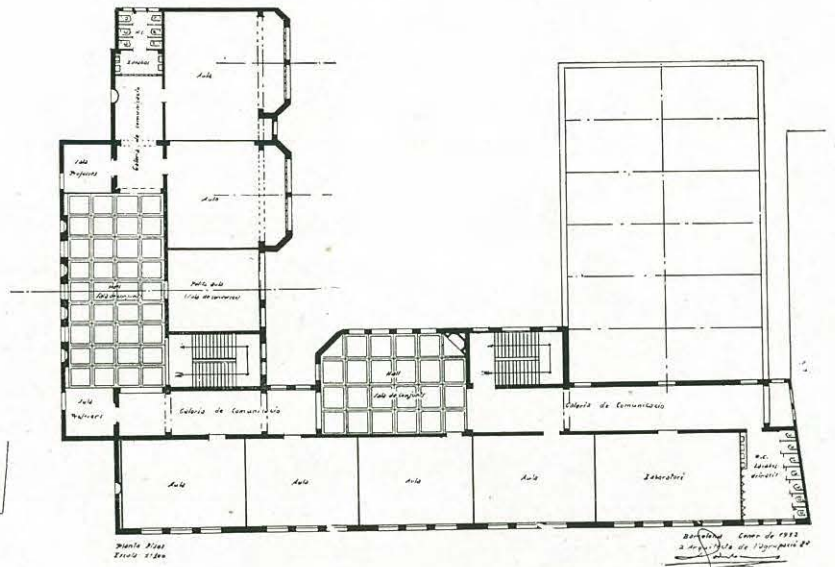
L'Urbanista ha de preveure zones on la construcció moderna, maquinista o Áctar ha de regnar sense noses; i amb el mateix dret, zones d'arquitectura d'estil històric, i zones d'arquitectura de la sensibilitat, on els arquitectes modelaran les formes dels edificis anti-maquinistes. Com que el contrast agrada, de vegades, si se'l volgués respectar, podrien ésser creades zones de barreja, per als amateurs de la sanfaina. Però això, sense deixar d'establir zones pures, on un home pogués observar netes les formes d'una arquitectura de la sensibilitat, i a part, també netes, les formes d'una construcció maquinista.

GRUP ESCOLAR P. COLLASO GIL

AJUNTAMENT DE BARCELONA

Arquitecte
Josep Goday i Prats

Francfort. Reclama
un carrer comercial

ELS CARRERS COMERCIALS

Per R. GIRALT CASADESÚS

En tots els temps i en totes les èpoques les ciutats han tingut els seus carrers i les seves places comercials. Les places mercat, son tal vegada la manifestació més antiga de vies comercials, i de les que ens parla Aristótil quan ens diu:

Hipodamus de Mileto (280 a. J.) va ésser l'inventor de la divisió de les ciutats en carrers que va aplicar al Pireu, introduint el principi de carrers amples i rectes, i, que ell, el primer de tots els arquitectes, tenia especial atenció en la combinació de les distintes parts de la ciutat en una harmonia al conjunt, centrant-la al voltant de la plaça mercat.

Per inscripcions trobades l'any 350 (a. J.) coneixem que per al control dels mercats hi havia els *agoranomi*, funcionaris que vetllaven per la policia dels mercats, manifestacions aquestes que proven que ja en els temps antics hi havia carrers comercials.

En les nostres viles i ciutats de Catalunya els noms de carrer de l'Argenteria, Plateria, Sabateries, i les places del Gra, de les Olles, són denominacions ben paleses dels carrers comercials.

Però, la ciutat moderna, fruit de l'industrialisme de segle passat, ha donat al carrer comercial un aspecte i una manifestació desconeguda en el passat. La botiga, que començà ocupant els baixos de la casa de lloguer, fou després, el magatzem que en ampliar el negoci, no podent ocupar la botiga veïna necessita el primer pis de la casa, i, en ell germina la casa comercial. De la casa de llogaters en necessitarà, després, tots els pisos, i la casa comercial adaptarà a les exigències del seu negoci, a últims del

segle XIX, tota la casa, suprimint tots els embans i parets que li calen a fi de fer-ne salons d'exposició i venda de les seves mercaderies. L'exemple típic, entre nosaltres, és el dels grans magatzems "El Siglo", adaptació definitiva d'unes cases destinades per a habitació, a un fi comercial.

Berlin. Anunci il·luminós.
L'arquitectura al
servei del reclam

Però la nova funció de l'edifici no s'adapta a l'estructura d'una casa de llogaters, i, en els primers anys del segle actual apareix definitivament la casa comercial de nova planta: els magatzems "Damians" del carrer de Pelai, primer, i més tard els magatzems "Jorba" són bons exemples a casa nostra.

La casa comercial segueix la seva ascensió, ja no en té prou d'ocupar una, ni dues cases, sinó que necessita tota la illa de cases: els magatzems "Wertheim" de Berlín i els del "Louvre" de París, són testimonis ben coneguts. Un pas més i ja no es fa una adaptació el que es fa, sinó que s'enderroca tota una illa de cases d'habitatge per bastir-hi de nova planta una casa comercial: els magatzems "Tietz" de Berlín a l'Alexander Platz, fou el primer exemple a Europa. Després s'ha repetit a Londres, París, Nova York i ultimament a Berlín amb els magatzems "Karstadt" que amb una superfície de 8000 metres quadrats, té una altura de 56 metres, grata-cel comercial. Al mateix temps que la casa comercial, neix entre nosaltres la casa d'oficines que ha seguit un procés semblant al de la casa comercial: la Via Laietana i la Plaça de Catalunya, ofereixen ja abundants exemples.

I és, mercès als edificis comercials moderns que els carrers de la ciutat prenen una fisonomia típica que els distingeix de tots els altres carrers i que aquests en no res s'assemblin amb els dels temps passats. Al servei dels carrers comercials s'hi posa la nova arquitectura, que aporta nous materials i nous sistemes constructius. Nous factors afavoreixen la formació del carrer comercial: el formigó armat, el cristall, els metalls i els prodigiosos avenços de la il·luminació en aquests últims temps, són elements bàsics de la casa comercial, que ha trobat la seva més fidel expressió en la nova arquitectura,

El formigó armat crea la nova ossamenta de la casa; el cristall canvia la significació constructiva de les façanes, que d'elements estructurals passen a formar l'epidermis de l'edifici, sense cap missió estàtica; el gran pany de paret amb petites obertures de la casa comercial del segle passat, és substituït per la gran obertura vidrada. La llum artificial que en temps pretèrits era privilegi de les cases senyorials, deixa lloc a la llum neon i les seves variants, que omplen de claror les façanes i els interiors dels grans magatzems. I tots aquests factors, queden al servei de la publicitat: el reclam, que abans era despreciat, és avui, la clau de tot negoci comercial.

La casa comercial mercès als progressos de la tècnica i als del reclam, dona als nostres

Colònia. Pavelló de la premsa
Edifici projectat per a servir de
reclam il·luminós

Francfort. Entrada d'un Hotel

El Friedrichstrasse de Berlín,
Reglamentació del reclam lluminós

carrers un caire desconegut de totes les civilitzacions anteriors. Fins fa ben pocs anys, l'arquitectura era projectada per a produir tot el seu efecte de dia, des de 1924 que l'arquitectura, especialment la de la casa comercial, és estudiada pensant en l'efecte que produirà amb la llum artificial durant les hores de la nit. I el reclam troba en les modernes façanes la gran bastida per a l'anunci lluminós. Fou el famós arquitecte Mies van der Rohe qui projectà fa poc tot un edifici, fent servir les seves parets com a pantalla per a anunci lluminós.

Així, el carrer comercial modern ofereix una visió, tan diürna com nocturna, ben distinta dels altres carrers de la ciutat i sense cap precedent en les ciutats antigues. I si bé, la lluminotècnia en posar-se al servei del reclam, ha transformat la imatge dels carrers comercials, ha donat sovint, un to caòtic al carrer comercial, ço que ha obligat ja a moltes ciutats a pensar en la necessitat de reglamentar el reclam. Mentre el Broadway de Nova York que aquí reproduïm, sembla que cada anunci vulgui cridar més que l'altre, restant personalitat a cada un, els exemples de Berlín, Francfort i Essen

Carrer de Pelai. Manca de re-
glamentació en l'anunci lluminós

Essen. Anuncis de diferents botigues d'una mateixa casa, donant unitat al reclam lluminós

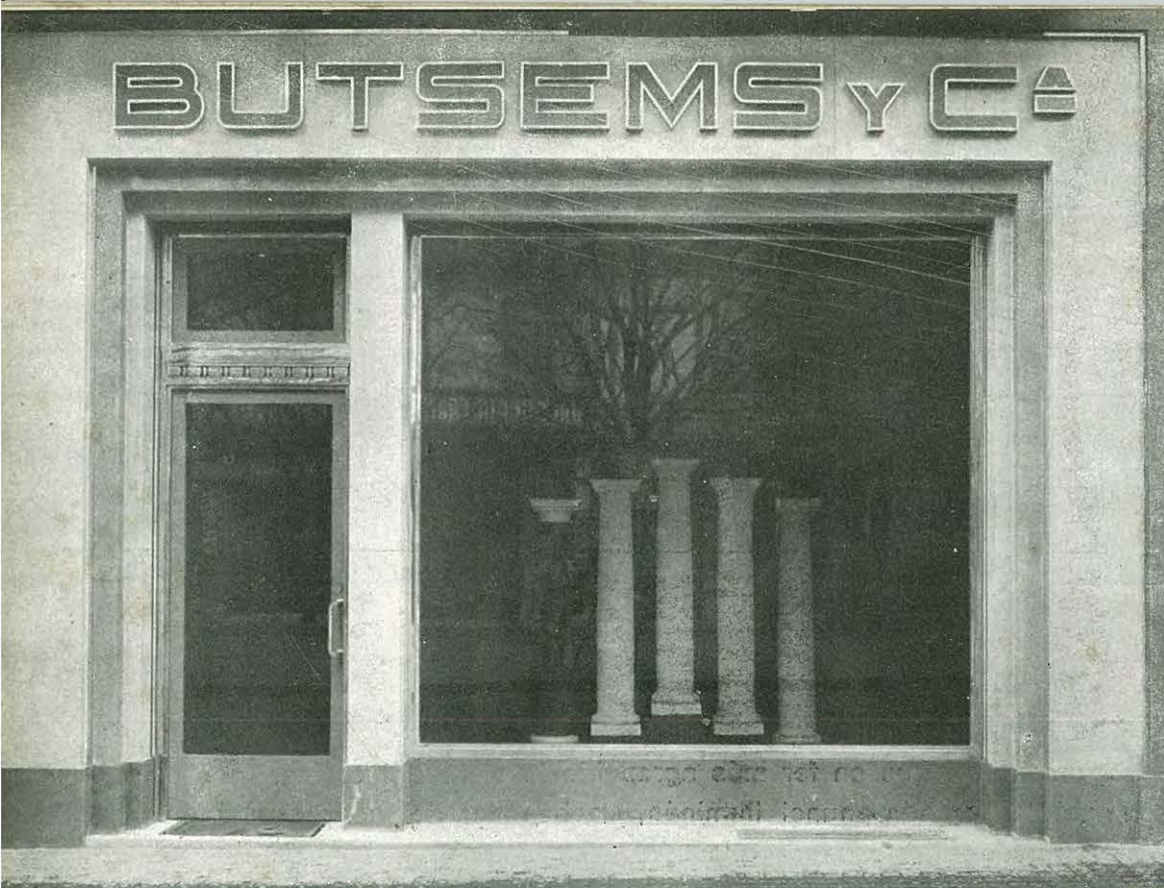

Barcelona. Un bon exemple de carrer comercial. Avinguda del Portal de l'Angel

denoten un ordre i una reglamentació que en fer més agradable la vista del carrer, permet una major personalitat per a cada anunci lluminós, en benefici del conjunt. Entre nosaltres, tenim a Barcelona dos carrers que són dues solucions: l'un és l'Avinguda del Portal de l'Angel i l'altre el carrer de Pelai. El primer és un bon exemple de carrer comercial i produeix un aspecte agradable tant de nit com de dia; pel contrari el carrer de Pelai, denota un desordre en les propagandes comercials. A l'Avinguda del Portal de l'Angel el reclam comercial amb l'enllumenat públic fet amb faroles altes, es complementen; pel contrari al carrer de Pelai, les faroles de l'enllumenat a la mateixa alçària que el reclam lluminós, es contradiuen mútuament. Temes, tots aquests ben interessants per a l'arquitecte, i que cal estudiar detingudament, tot cridant l'atenció de les corporacions públiques, perquè com s'ha fet en altres ciutats, tinguin una ordenació municipal que reglamenti els carrers comercials. Els carrers comercials són el ferment de l'arquitectura de demà. I ens donen la visió de la ciutat futura!

El Broadway de Nova York exemple d'anarquia en el reclam lluminós

Arquitecte
Carles Cavarrocas

LES BOTIGUES MODERNES

Arquitecte
Ricard de Churrua

Agrupació Arquitectes
de la G. A. T. E. P. A. C.

Arquitecte
Antoni Puig-Gairalt

S CARRERS DE BARCELONA

Arquitecte
Jaume Mestres i Fossas

DISCURS REGLAMENTARI DEL PRESIDENT DE L'A. A. DE C., Sr. A. SOLER I MARCH

JUNTA GENERAL DEL MES DE GENER D'enguany

Companys i amics.

Ara fa més d'un any que de resultes d'una lluita per ideals i procediments oposats, però honradament sentits, aquest situat a la Presidència de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya era vacant, junt amb altres càrrecs de la Directiva.

Malgrat el forcejament esdevingut entre els dos bàndols que es manifestaren, és grat recordar que cap dels seus individus no sentí la cobejança del lloc presidencial i, amb elegància exemplar, s'anà a la recerca d'una persona aliena a les divergències aparegudes. Diferents companys, ben destacats en l'exercici de la carrera, no acceptaren la invitació recolzant-se en alguns motius atencibles, a la vegada que, sense engruna de falsejament, s'adheriren a l'entitat amb el major entusiasme.

Amb tot això, érem a les darreries del temps per a formular una candidatura i calia decidir-se. Aleshores, sense saber com, algú es fixà en mi i notà que al cap ja em blanquejaven els cabells. Crec que això fou suficient perquè se'm considerés presidenciable. Exposada la idea, tingué l'èxit de les coses apremiants que han de resoldre's bé o malament, però que no es poden ajornar.

Uns missatgers em feren l'oferta que jo, tot astorat, vaig refusar de pla. Però, de tal manera varen enredar-me que em trobí en aquest situat d'honor com per art d'encantament.

Apesarat de la meua defallença de caràcter pel compromís contret, un cop a lloc, m'assaltà el dubte del programa a desenvolupar. Davant d'aquest problema insospitat que aleshores se'm presentava vaig restar parat i sense orientació. De seguida poguí observar que m'empenyien vigorosament i m'obligaven a seguir endavant. Eren els companys de la Junta Directiva, Giralt, Mestres, Miró i Ramon Puig Gairalt, que venien amb un neguit d'iniciatives que anaven descabdellant en forma atropelladament accelerada: intervindríem en les corporacions polítiques, administratives i culturals; fariem una constant campanya a la premsa diària o especialitzada sobre afers arquitectònics, socials, urbanístics, de sanejament, de crítica i altres; fundaríem una revista, donaríem conferències, emprendríem viatges col·lectius, assistiríem a congressos, etc., etc.

Jo que havia acceptat el càrrec presidencial sols per l'any que mancava per al canvi reglamentari de la Junta Directiva i somniava passar-lo plàcidament com en una Càpua imperial, davant d'aquella tempestat vaig posar les mans al cap en senyal d'angoixa, sentí que els peus em fallaven i el corrent se m'emportà. Des d'aquell instant la presidència deixà d'ésser rectora de l'entitat i el comanament l'han exercit els benvolguts companys de la Junta i els socis que els han secundat. D'ells és la glòria i les honors.

¿S'ha acomplert aquell programa? ¿Què s'ha fet durant l'any transcorregut? S'ha fet poc i s'ha fet molt. S'ha fet poc en relació a l'abrivada inicial, ambiciosa, il·limitada, dels homes coratjosos que no amiden les dificultats que més tard es presentaran. S'ha fet molt, sobretot si tenim en compte que així que volgué iniciar-se aquella actuació, que demanava un estat de repòs i una concentració de forces, s'interposaren dots fets, l'un històric i l'altre professional, de la més alta transcendència, que ni ajudaren a la tranquil·litat de l'esperit ni pogueren evitar la dispersió d'energies sovint esmerçades en activitats eixorques. Examinem tot el que ha pogut fer-se.

Ja heu entès que el fet històric a què suara m'he referit és la proclamació de la República espanyola el 14 d'abril, precedida d'un període electoral de febrosenc entusiasme polític.

Les diferents ideologies electritzaven les multituds les quals eren llançades les unes contra les altres en els comicis amb fúria inusitada. En el subconscient del ciutadà més pacífic hi flamejava la llàntia de la passió. En els diaris les seccions culturals eren bandejades per a fer pas als articles polítics que cremaven com foc.

¿Qui s'atrevirà a parlar d'arquitectura en mig d'aquesta cridòria? Contra el que es podia pensar, la Junta Directiva de l'Associació d'Arquitectes cregué que aquell era el moment oportú per a intervenir tècnicament i portar la lluita a un pla superior. I publicà un fulletó titulat *La Política urbanista i les eleccions municipals* que fou copiat per diferents diaris i comentat arreu encomiàsticament: s'ocupà de la circulació a les vies públiques, de l'especulació de terrenys, de l'habitatge, de les ordinacions municipals, de la hisenda comunal, i de l'educació del poble. Aquests diferents aspectes s'exposen allí a la consideració dels ciutadans; a més es pactà que en cas de sortir elegit regidor algun dels membres de l'Associació d'Arquitectes tindria el deure d'ocupar-se primordialment d'aquells afers tècnics, d'acord amb el programa establert, i que a la vegada, l'entitat tindria l'obligació d'ajudar-lo fos el que es volgués el seu color polític.

Amb sorpresa de tots, el company Llopart, que mai no havia format en cap comunió política, fou insistentment sol·licitat per un partit com a candidat a regidor. I convençuts els seus dirigents de la vàlua professional i honorabilitat del designat, el defensaren a ultrança i li guanyaren les eleccions. L'Associació es feu seva la victòria i la celebrà amb un àpat molt corregut i animat.

En Llopart no ha defraudat les esperances que en ell posàrem. Sols intervé al Municipi en els afers relacionats amb la professió, els quals porta meticulosament examinats. Els llargs anys d'estudis no poden improvisar-se, ni un càrrec públic serveix de cobertora a l'insolent, sinó que, per contra, compromet i posa en evidència la manca de preparació. Avui tots els ciutadans, en parlar del regidor Llopart hi veuen l'arquitecte de treball intel·ligent i honrat, i això és un prestigi per a tots nosaltres.

Una de les primeres discussions enverinades de la nova corporació municipal girà a l'entorn de l'erecció del monument a Pi i Margall. Alguns regidors s'entestaven a situar l'obra d'En Blay a la cruïlla del Passeig de Gràcia i la Diagonal. L'Associació d'Arquitectes de Catalunya per pròpia iniciativa, envià a l'Ajuntament un extens informe refusant aquell propòsit urbanístic. Informe que s'adjuntà a l'expedient aportant-hi l'autoritat que li pertoca.

Més tard, el Municipi es veia assetjat per nombroses proposicions de canvi de noms de carrers i places, portats sense ordre ni concert. La Directiva de l'Associació li adreçà una extensa informació, fixant aquelles denominacions que de cap de les maneres havien de canviar-se, i exposà una sèrie d'idees i principis orientadors de les noves retolacions com, també, de les vies que permetien modificar-les.

A tot això, després del fet històric de la proclamació de la República, en arribar els inicis de l'estiu, es presentà un fet professional de la més gran importància per a l'Associació. Tot d'una, quan menys hi pensàvem, surt a la *Gaceta* el manament de constitució dels diferents Col·legis d'Arquitectes d'Espanya acompanyat de l'Estatut que ha de regir-los. El que porta per capitalitat la ciutat de Barcelona, no sols s'estén per Catalunya i les Balears, sinó que s'endinsa per tot l'Aragó i àdhuc comprèn la província de Logronyo. Aquesta delimitació geogràfica, que per cert no se'n consultà, és del tot inadaptada a l'exclusivament catalana que informa la nostra entitat per la qual cosa s'impossibilita, pel moment, la seva fusió amb el Col·legi.

Parlem-ne del Col·legi. L'Associació que de tant temps, i amb el major entusiasme, havia treballat per implantar-lo, com a mitjà per a regular els conflictes de caràcter econòmic i deturar l'intrusisme, es troba, de cop i volta, amb l'Estatut d'aquell organisme que li lleva totes les facultats. El Col·legi segons les disposicions ministerials comporta quelcom més que una investidura de caràcter econòmic. Pren el pressupte arquitecte sota la seva tutela des que en començar els estudis ingressa a l'Escola especial i no el deixa de petja en tota la vida fins que l'ha dipositat al cementiri: res de la seva actuació professional no deu escapar-li. Així en resulta una sindicació a la faïsa moderna, tant o més opressora que els antics gremis i mancada, en canvi, d'aquell caire d'espiritualitat i enlairat toc patriòtic que els distingia.

Per això hom pregunta si el Reglament i l'actuació del Col·legi ha d'adoptar una conducta persuasiva i paternal o, pel contrari, ha d'emprar una força coercitiva ratllana en la dictadura. Encara que això no sia de la nostra incumbència, és curiós constatar el fet que els col·legiats de Madrid consideren que la rigidesa d'actuació va lligada a les idees de bon govern i disciplina professional i que a Barcelona la majoria es manifesta en sentit contrari. Els d'allà prenen l'actual Estatut i el Reglament que se'n deriva, com una cuirassa de defensa; als d'aquí més aviat els sembla una camisa de força.

Sia el que es vulgui, l'Associació d'Arquitectes de Catalunya té el deure de posar-se incondicionalment al costat del Col·legi. Ella venia d'anys treballant per tal d'aconseguir-lo i emmotllar-lo a una forma, cada cop, més idònia.

Voldriem que el Col·legi tothora correspongués a aquesta actuació de la nostra entitat. Que no es comporti amb ella com el fruit respecte l'arbre, que li xucla la sava vital fins

arribar a la plena maduresa per desprendre-se'n, aleshores, sense retornar-li res malgrat que li ha llevat tot; sinó, al contrari, que es comporti com el fill que a mesura que creix i les forces l'ajuden es mostra agraït i generós amb els seus pares, expressant-ho de petit amb el somriure i les gràcies infantivols i més endavant amb l'esforç de la intel·ligència i el treball.

L'Associació s'ha posat a les ordres del Col·legi incipient gairebé sense limitació de capacitat. Li ha lliurat el domicili social, el mobiliari i bona part del personal. Per tot això el Col·legi li dona una petita indemnització. Aquest ingrés no compensa, ni de molt, a l'Associació els perjudicis materials que indefectiblement li ha reportat la constitució del Col·legi amb el seu caràcter obligatori. En ella s'han produït un bon nombre de baixes i per evitar la desbandada es disminuí la quota dels socis en la meitat. L'aspecte econòmic de l'Associació és, per tant, delicat. En l'any que som, l'amic Miró va presentarnos a la darrera Junta, el pressupost anivellat, mercès a una sèrie d'equilibris.

Alguns pregunten per què no es fonen l'Associació i el Col·legi. Si, com sembla, el Col·legi es desprèn de l'Aragó i resta solament constituït amb Catalunya i Balears s'haurà donat un gran pas cap aquesta solució. Però sempre haurà d'ésser una societat dual, car, entre altres raons, l'Associació no pot desaparèixer sense perdre la finca del llegat Pollès. En tal cas la societat dual podria intitular-se *Associació d'Arquitectes de Catalunya* i afegir-hi el sots-títol *Col·legi oficial*: només ho complicaria tenir d'ajuntar-hi les illes Balears.

Altament, sia com sia, fóra lamentable que l'Associació, per manca de suport i entusiasme, portés una vida malaltissa, precursora de la mort. Per evitar-ho cal que actuï, i perquè actuï cal una decidida voluntat en els associats, en la Junta Directiva i en les diferents Comissions. Es obvi que el Col·legi sempre funcionarà, *malgré lui*, car els afers econòmics es presentaran apremiants i furgaran, potser més que no voldríem. Ells li absorbiran l'atenció. Tot-hom formarà a les Juntes del Col·legi, a l'aguait de si es troben lesionats els ingressos particulars de cadascú per tal de defensar-los. En canvi l'Associació, del tot inofensiva, que no podrà afavorir ni perjudicar els interessos professionals, per molts, esdevindrà la *ventafocs* de la casa: no en faran cas. A les seves crides, poc respondran aquells que amuntegaran plànols i documents a les taules del Col·legi. L'Associació, un cop despresada del llast de les qüestions econòmiques, no té altra missió que enlairar-se de dret cap a les regions de l'art i de la ciència.

Però no funcionarà automàticament com el Col·legi. Es necessita l'esforç decidit d'un estol de companys juramentats a mantenir desplegada la senyera corporativa. ¿Tenim elements per a constituir aquest grup enardit en el qual es vinculi el prestigi de la noble professió? Certament: sols manca agrupar-los. Molts d'ells tenen frisanques d'apòstol o neguits d'investigació, o suggerències lluminoses. Els uns publiquen llibres, altres donen conferències, els de més enllà ens parlen amb el llenguatge mil·lenari de les pedres i els maons, el ferro i el ciment, els vidres i les fustes, ennoblits per l'etern esperit de la bellesa.

¿No és soci nostre aquest inquiet Puig i Cadafalch de testa blanquejada, més per l'oxigen de les idees contingudes que pel nombre dels anys, que acaba de peregrinar mesos i mesos pel continent europeu a la recerca de l'extensió del primer art romànic, i de resumir els seus estudis en un llibre rublert de doctrina d'universal interès?

¿No és un altre company associat, aquest admirable Emili Canosa, d'una enorme capacitat de treball, orientat en les més insospitades direccions? Home de sòlids coneixements, intervé en l'ensenyança professional després de guanyar unes oposicions d'aquelles que deixen recorde per temps. Editor d'obres d'arquitectura més que un negoci hi desplega un entusiasme i un altruisme exemplars. Caràcter ple de bonesa, no té altres enemics que els peixos de la mar que empresona en les seves embarcacions pesqueres. Fotògraf notabilíssim té un arxiu abundós d'obres d'art i especialment d'arquitectura. Tots sabem l'esforç esgotador que fins suara ha desenvolupat a la secretaria del Col·legi.

I ja que parlem dels publicistes, no és possible oblidar els meritíssims Bassegoda, la parella "senior" i la parella "junior", investigadors, vulgaritzadors i traductors ben coneguts d'obres d'art i de ciència professional, que no cal glossar-les ni enumerar-les, car em semblaria que anava a descobrir-vos la Mediterrània.

Encara, Bergós, Rubió, Raventós, Giralt i altres.

I així, també, En Calzada, aquesta enciclopèdia vivent de les recerques d'art i d'arquitectura a totes les èpoques, qui al corrent de les novetats històriques, no deixa llibre per fullejar, ni revista d'art que li passi per alt, d'on treu paperetes que, de primer amuntegades i després classificades, constitueixen els materials constructius amb què va bastint les seves obres.

Tampoc ens falten conferenciants: aquesta especialitat difícil, avui tant en moda, que requereix densitat de coneixements i exposició alada. Entre els nostres tenim, ultra alguns dels anomenats, En Florensa, En Sert, En Martorell i En Martinell.

En la pràctica usual, constructiva de la carrera gairebé no m'atreveixo a personalitzar, per la temença d'oblits lamentables o molestoses suggerències comparatives que el meu ànim està lluny de motivar.

De totes maneres podem intentar algunes agrupacions. Recordem en primer lloc els arquitectes de les públiques corporacions i especialment els de l'Ajuntament de Barcelona que han tingut ocasió d'arranjar amb encert els edificis comunals, retornant-los llur antiga dignitat: Falguera, Florensa i Vilaseca.

¿I que direm del company de Junta, En Goday, que bastí aquell encisador Pavelló Municipal de Montjuïc, cisellat en un escaient estil mediterrani que recorda els temps de la nostra més gran puixança? Forta personalitat: ni cales arqueològiques ni còpies servils de l'art modern. Els seus edificis escolars en res no desentonen i són un descans dels ulls en l'abigarra-ment propi de nostres perspectives urbanes.

I ja que parlem de personalitat i d'adaptació al medi ambient, dues coses que semblen antilètiques, permeteu-me que retregui el nom d'En Pericas, qui va sol, però, sap on va. També com en el cas Goday, el conjunt extern de les edificacions de la parròquia de Nostra Senyora del Carme, que no té res a veure com a estil amb les modestes cases del veïnat, lliga tan bé amb elles que encisa el transeünt: cosa igual li passa a la seva casa cantonera de la Diagonal, en condicions, per cert, ben diferents.

Els edificis públics de Barcelona són pocs en nombre i minsos en importància. Això fa que sobresurtin en les masses constructives els particulars o de societats que prenen certa volada. Entre els més destacats darrerament, tenim els dels companys Guàrdia i Bona, Cendoya i Ribas, Sagnier i Santomà, alguns més, i que donen als nostres carrers un toc de noblesa. No disposem de temps per comentar-los com es mereixen.

Altre grup és el dels conreuadors de l'art contemporani. Host vinculada en el *G. A. T. E. P. A. C.*, de juvenívoles energies i conviccions irreductibles, ha de lluitar contra la força de la tradició que és tan pregonament sentida per les nostres classes conservadores. Per això creiem que aquí, com pertot, el seu èxit decisiu més aviat es farà sentir en els conjunts urbanístics de noves barriades i de cases barates, la construcció dels quals s'apropa, i en els edificis industrials o de gran volum. Són paladins d'aquesta milícia en Sert, els germans Puig-Gairalt, en Mestres i l'Illescas, entre altres. Però el cas més curiós és el d'un convers procedent del classicisme: el d'En Francesc Folguera, a qui jo votaria per Gran Mestre de l'Ordre. Cal veure l'empenta que es necessita per a presentar-se tot sol en actitud de provocació i de desafiament, enfront de l'extens massís dels Jesuïtes del carrer de Casp i les cases del volt, que formen un gran bloc tectònic d'aparença inexpugnable, amb aquella casa axamfranada, de façana plegadissa com un paravent, gairebé desproveïda de motlures, sense cornisa, i que a canvi de balcons sembla espiar, malfiada, per múltiples finestres encarades a diversos indrets. Temps enrera, quan la construcció anava pujant, jo, que conec el molt que val l'amic Folguera, temia angoixós que restés vençut: avui no ho diria així ni molt menys. Els qui fallaran la batalla, seran els nostres néts. Però, pel moment, podem afirmar, que, la tècnica aciençada i l'atenció ininterrompuda que aquest il·lustre arquitecte aplica a tots els aspectes constructius, fins arribar als més insignificants, difícilment pot ésser superada.

I deixant de banda altres meritíssims associats, veieu, com deia abans, si en tenim d'elements valuosos als nostres rengles i si en fan d'obra positiva. Tal volta objectareu que això que hem ressenyat, ho fan, no com a individus de l'Associació, sinó com a particulars. Per una part, contestaré que les honors de cada un dels membres d'una família reflecteixen en el bon nom d'ella i que l'Associació se sent altament honrada d'aquelles belles activitats. Però, per altra part, aquella observació resulta al·lisonadora; és precís que no us amagueu en la solitud del despatx o en el reclòs de les construccions en curs, sinó que, per contra, intervingueu en la societat, que creixi el prestigi corporatiu, que se'ns respecti solament per pertànyer a una professió intel·ligent i honorable.

Per assolir aquesta finalitat tenim de posar-nos en contacte amb el públic; que ens comprengui a bastament, que reconegui la nostra capacitat i que sàpiga que formem un quadro d'honor.

A això obeeix la publicació de la Revista *Arquitectura i Urbanisme* que ha començat a sortir. Revista que de moment alguns han trobat feble. No es fan càrrec que es tracta d'un tendre infant més atraient per les seves gràcies que per la severitat. Tenim de cuidar-lo i amanyagarlo perquè de seguida esdevingui gran i es faci respectar. Per això faig una crida als col·leagues abans esmentats i als socis en general, a fi que ens trametin articles de tota mena acompanyats de gràfics, que siguin escaients i atractius, d'art o de ciència, de tendències retrospectives o modernes, de problemes nacionals o universals, d'arquitectura estricta o de les arts aplicades a la mateixa.

La Revista serà allò que vosaltres vulgueu que sia: és a la vostra mà. Fóra un ensibornament anunciar, amb pompa, que ella és la publicació representativa de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya i que, darrera cortina, sols dos o tres companys adelerats tinguessin cura de sortir-se del compromís. Estaríem orgullosos que les signatures de tots vosaltres anessin desfilant al peu de sengles articles.

En el primer número es dona compte de dos actes importants que l'Associació aquest any ha organitzat. El viatge col·lectiu, estudiosament aprofitat, al Congrés Internacional de l'Habitació i de l'Urbanisme a Berlín i l'Exposició d'Arquitectura oberta a les Galeries Maragall.

L'excursió a Berlín no pogué recollir bon nombre d'inscrits, per escaure's a primers de juny, època en la qual molts dels nostres, sobretot els adjunts a les corporacions públiques com els Municipis, l'Escola, el Catastre, etc., no podien disfrutar de vacances. Però, mitja dotzena de companys entusiastes formaren una representació prou visible perquè la nostra entitat deixés la seva tarja en aquella grandiosa assemblea i exposició, on no es veié cap més comissionat de les terres ibèriques. De passada, visitaren l'Exposició Colonial de París i recolliren dades interessantíssimes en els centres alemanys més al·ligonadors, i particularment, a la conca del Rhur.

Tots poguéreu veure l'Exposició d'Arquitectura. El públic va interessar-s'hi i la premsa se n'ocupà. Dissortadament durà pocs dies: foren molts els que es planyien de no haver-hi arribat a temps. Dues conferències, una d'En Florensa i altra d'En Sert, defensant punts de vista oposats, amb un pregon coneixement del tema que desenvoluparen, enlairà la discussió a les altures asserenades de la crítica transcendental dels grans problemes artístics.

Hem tingut, encara, una altra iniciativa: la del Congrés d'Arquitectes de Llengua Catalana. Congressos similars han celebrat els metges i els historiadors i els arqueòlegs. ¿Per què no l'hem de celebrar nosaltres amb tants o majors problemes apremiants a resoldre? La feina es vastíssima. Si d'anys portéssim celebrats uns quants congressos d'aquesta naturalesa amb conclusions estudiades i discutides per col·legues especialitzats en les diferents matèries tècniques, arquitectòniques i urbanístiques de la nostra terra, tindríem mig fet o, al menys, posseiríem moltes dades del plànol general de Catalunya que ara es vol emprendre a imitació dels de les regions de Nova York, París o Berlín i que sols pot assolir-se amb estudis aprofundits de gent dedicada a diferents aspectes, des del legislador al ciutadà, des de l'arquitecte i l'enginyer al representant obrer, des de l'industrial al consumidor, des del terratinent al pagès i des del metge al veterinari. Fóra molt del cas celebrar aquests congressos periòdicament, que donarien molta llum, desferien no poques incongruències i ens augmentarien el prestigi. El primer congrés no ha de fallar. El celebrarem en uns moments crítics i decisius. Fariem el ridícul si no en sortíssim airosos.

Així, entre activitats del present i projectes pel pervindre s'escolà l'any 1931. Jo estava satisfet d'haver ocupat per atzar, aquest càrrec presidencial amb la illusió de contribuir a l'abrivada excitadora de noves energies. Els meus companys de Junta, que en foren els promotors, comprenc que sien reelegits per als llocs respectius, però jo no pensava restar un dia més en aquest seient. Per a confusió meva, m'era reservada la reelecció de President, honor que es troba al marge dels meus mereixements. Us ho agraeixo, per més que crec que us heu equivocat. Per a subsanar l'errada, deixo en tot moment, el càrrec a la vostra disposició.

No sento cobejances ni tinc condicions de govern. I per això crido a ple pulmó als capacitats que ens ajudin. Que vinguin els savis, que ells ens donaran consell. Que vinguin els esforços i bregats en el treball, que ells ens alleugeriran la càrrega. Que vinguin els joves, que ells ens portaran la joia. A tots crida l'Associació d'Arquitectes a l'encaç de la dignificació de la classe. I, de com apreciem la joventut, ho demostrarem amb la primera decisió presa per aquesta Junta: la de suprimir aquell article del Reglament que en ingressar l'eliminava de les votacions societàries pel termini de dos anys.

No manca qui ens critica. Es de creure que això comporta una finalitat estimulante. Però ens és vedat molestar-nos. Res d'enveges, res de rancúnies, res tan sols d'indiferència envers els companys en aquesta casa.

Els temps són malestrucs, està invertit el valor de moltes idees, la feina escasseja, la vida es fa difícil. Ara, més que mai, hem de superar els nostres sentiments i la nostra conducta; ara més que mai, hem d'amidar curt les paraules i els fets; ara més que mai, hem de sentir-nos altruistes; ara més que mai, s'imposa una exemplaritat professional. I si ens adonem que, per un instant, la cobejança ens rosega, o la passió ens enardeix o l'avarícia ens tempta, tot redreçant-nos els hem de dir ben decidits: *no passareu*.

L'EDIFICI DEL BANC DE BIZCAIA A LA PLAÇA DE CATALUNYA

El nou edifici del Banc de Bizcaia ocupa un dels solars més vistents de la Plaça de Catalunya: superfície, 700 metres quadrats.

L'arquitecte Manuel Galíndez estudià els plànols i el company Eugeni P. Cendoia ha dirigit les obres. Les escultures són de Marés.

L'estil emprat és un clàssic modern, espurgat de ço que no tingui una funció orgànica.

Els materials constructius revesteixen gran noblesa: granet roig de Còrdova, pulimentat, arenisca blanca de Montjuïc, marbres, bronzes i fustes d'alta qualitat. El cost puja a 2.600.000 pessetes.

Consta de dos soterranis, planta baixa i vuit pisos. La tècnica i el confort immillorables: calefacció amb combustible Fuel-oil, ventilació, refrigeració, correus pneumàtics, telèfons, interiors, rellotges elèctrics, etcètera.

L'APARELL DE BEGGS

Conta Brillat-Savarin d'una dama a qui agradaven molt els bolets, que, per tal de menjar-los sense por d'intoxicar-se, n'enviava abans a les seves millors amistats i l'endemà s'assabentava de si hi havia hagut alteració en llurs importants saluts. Aquest procediment d'experimentació directa serà, si més no, poc elegant i abellidor, però segur a bastament. Aplicat a la construcció, fou característic de les cultures clàssica i medieval. De l'observació i de la imitació de la Natura nasqueren les primeres estructures en fusta i les primeres voltes, les quals, en córrer els anys, foren perfeccionades mitjançant temptatives i assaigs no sempre afortunats; sovint l'experiència era adquirida a força de veure runa i calçobre de bastiments ensorrats.

Els coneixements de tal guisa adquirits es concretaren en regles empíriques, veritables receptes de l'art de construir, que ja recull Vitruvi i, més tard repeteixen i amplien els humanistes i arquitectes del Renaixement.

La determinació de les dimensions dels elements estructurals recolza en l'estudi de construccions existents i en les normes esmentades, més probablement que en el sentiment estàtic innat, del qual ens parla Viollet-le-Duc, o en la mecànica *natural*, comentada per Boscut. Quan el francès Mingot informa la *Reverenda Fàbrica* sobre l'estabilitat de la seu mediolana, no argumenta segons el propi sentit mecànic, sinó d'acord amb lleis precises i categòriques (1). Les mides que, per exemple, fixa Palladi per als fonaments són també prou definides per a allunyar tota ombra d'apreciació per sentiment (2).

Podem discutir mètodes i recursos; encara, però, admirem mantes obres d'aquelles èpoques reculades, que han resistit bravamant els insults dels homes i dels temps. El Panteó, la catedral de Beauvais són prova palesa d'això que fou capaç la tècnica experimental. El progrés esponsorós de les ciències en el segle passat féu possible el càlcul de les construccions amb l'ajut exclusiu de la teoria. El càlcul infinitesimal permet desenvolupar els estudis mecànics de faisó insospitada, fins que els mètodes clars i senzills de la Grafostàtica s'imposen i obliguen gairebé a bandejar-lo en la solució dels problemes cabdals de l'estabilitat dels edificis.

La determinació directa de seccions en una estructura solament és possible en el cas de formes isostàtiques. Altrament, cal conèixer amb antelació les àrees i els moments d'inèrcia de les seccions; per això, en les estructures hiperestàtiques cal fixar d'antuvi una forma, per sentiment o per analogia amb casos semblants, i el càlcul es limita només a una verificació de la construcció projectada. Adesiara, hom pren constants, en primera aproximació, les seccions i els moments d'inèrcia, per tal de modificar-los després a la vista de les discrepàncies que acusa el càlcul.

En realitat, ens cal tornar a emprar els recursos experimentals, per bé que no sigui en la manera inhumana d'aquella dama dels bolets, sinó aplicant el *fiat experimentum in corpore vili*. Això és, no ens valdrem d'assaigs en construccions iguals a les que volem bastir, ans serà més racional l'estudi mecànic fet amb models a escala reduïda. Els assaigs sobre models dels quals ja es valgué Rondelet per a fonamentar la seva teoria d'empenta de les voltes, han tingut actualment una revifalla ben significativa en ésser aplicats a la solució dels problemes d'alta indeterminació estàtica. Ben sabut és, que els procediments matemàtics emprant les condicions elementals d'equilibri, la lei d'Hook i el principi de conservació de l'energia han portat a resoldre sistemes complicadíssims; dels mètodes analítics, sovint insuficients com a mitjans pràctics d'atènyer la solució, esmentarem el teorema de Castigliano, el mètode de Mohr, el dels pesos elàstics, els teoremes de Clapeyron i dels quatre moments, etc. En tots ells, el treball de càlcul és esfereïdor, per tal com un 90 per 100 del problema pertoca a la part abstracta i molt ha de dordre de fer malbé un esforç intel·lectual gens menyspreable en dur a terme un càlcul analític alambinat, atès el nombre sempre creixent de causes d'error. Motiu que prou justifica el retorn *all'antico* i la generalització en breu termini de l'ús de models.

En molts centres d'ensenyament, però, hom mira amb recel la preponderància d'aquests sistemes instrumentals i àdhuc hem sentit condemnar-los severament per creure'ls oposats

(1) «Ones contrafortes non sunt fortis nec habiles ad sustinendum onus quod eis incumbet quia debent esse tribus pro quolibet grossis quantum est grossus unus pilonus de intus ecclesiam.» (*Annali della fabbrica del Duomo di Milano*).

(2) «Deono essere la fondamenta il doppio più grosse del muro c'ha da esservi posto sopra; i pali della palificate saranno lunghi per la ottava parte dell'altrezza del muro, e grossi per la duodecima parte della loro lunghezza.» (*I quattro libri dell'Architettura di Andrea Palladio*).

als estudis tècnics teòrics, No podem acceptar un criteri de docta ignorància, puix que l'abast dels assaigs amb models surt del recer encongit dels casos abordables amb els mètodes clàssics de càlcul i ens permet enfrontar-nos amb els problemes intrincats, senyalant el camí a seguir per a la llur resolució. També foren molt combatuts al principi els aparells d'integració mecànica. Es ben cert, però, que si, en un problema tècnic, cal emprar una integral, ningú no tindrà l'acudit de voler-la expressar mitjançant una combinació de funcions elementals amb els mètodes cerimoniosos del segle XVIII, vist que, malgrat sigui senzilla la funció integrada, entropessarem amb dificultats molt sovint invencibles; és evident que no vacillem a calcular-la aproximadament pel mètode de Runge o a cercar-la en Taules, si la integral és d'ús freqüent, o, el que és més ràpid i segur en servir-nos d'un integrador o d'un planímetre. De manera semblant, si ens cal estudiar un sistema hiperestàtic d'alta categoria, com, per exemple, una estructura portcada de molts pisos, no ens entretindrem a resoldre-la analíticament, perquè debades seria l'afany d'afirmar l'exactitud; farem el càlcul aproximat, descomposant l'entramat en formes més senzilles, per a les quals el professor Kleinlogel, amb paciència benedictina, ja ha obtingut fórmules que estalvien als altres cervells les molèsties d'un càlcul enutjós. La cosa més senzilla, però, serà l'assaig de models elàstics amb els aparells objecte de la present nota.

De tots els procediments coneguts, el de més abast i garantia és el del professor Beggs, de la Universitat de Princeton; altres aparells, com el *Continostat* de Gottschalk (Buenos Aires) o el *Nupubest* de Rieckhoff (Darmstadt) poden retre excel·lents serveis, però llur camp d'aplicació queda circumscrit a les forces elementals, sense anar gaire més enllà dels tipus canònics de Kleinlogel; en ells, la consideració de moments d'inèrcia molt variables o d'altres circumstàncies singulars esdevenen deu de complicacions que de vegades, i més sovint del que hom pugui creure, són de difícil destriar.

En els mecanismes de Gottschalk i de Rieckhoff es materialitzen els eixos de l'estructura amb cintes d'acer, les quals tenen prou flexibilitat perquè les deformacions sofertes puguin ésser amidades o dibuixades directament.

En l'instrument de Rieckhoff el model metàl·lic és sotmès a càrregues proporcionals a les quals actuaran damunt la construcció per tal de cercar en ell els punts d'inflexió de l'elàstica; en cada un d'aquests punts és nul el moment de flexió i podem imaginar-hi una articulació, descomponent així el sistema hiperestàtic en elements de càlcul immediat.

El mètode experimental de Beggs es funda en idèntics principis que els mètodes matemàtics i precisament en el teorema de Maxwell-Betti, referent a la reciprocitat de desplaçaments; la diferència essencial radica en què el càlcul numèric de les deformacions, sempre llarg i fadigós, ve substituït per llur directa mesura; l'exactitud assolida es fa ben palesa. Ultra aquest, tenim l'avantatge que, essent extraordinàriament petites les deformacions provocades, queda realitzada la condició teòrica que els desplaçaments i desviacions angulars siguin insignificants respecte a les dimensions del model. Encara, com veurem, totes les incògnites del sistema s'expressen en funció de les forces conegudes i de dues deformacions mesurades, restant, doncs, les tres equacions generals d'equilibri per a la comprovació numèrica, la qual permet fixar la importància dels errors comesos; el mètode és, per tant, de self-control.

L'adaptabilitat del procediment de Beggs té gran interès per tal com dóna a l'arquitecte total llibertat de fugir de la repetició innecessària de formes banals i carrinclones, permetent-li una composició lliure d'entrebancs d'ordre estàtic.

Els models emprats són de cel·loide o de cartolina i, generalment, de gruix uniforme. No cal que sigui una imatge reduïda de l'obra real; basta que les recíproques relacions de rigidesa s'identifiquin a les de la construcció, la qual cosa és atesa quan les alçàries de les seccions del model són proporcionals a les arrels cúbiques del moment d'inèrcia de les respectives seccions en la construcció vertadera. Els models de cel·loide es tallen amb

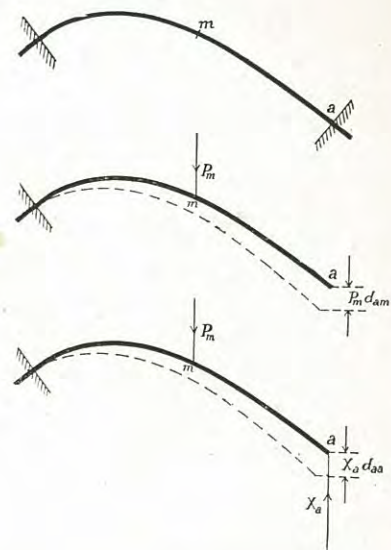

Fig. 1

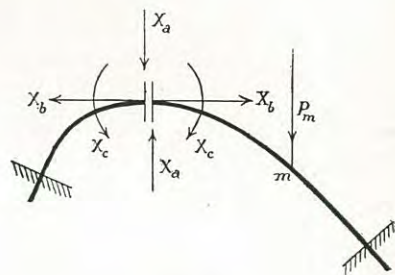

Fig. 2

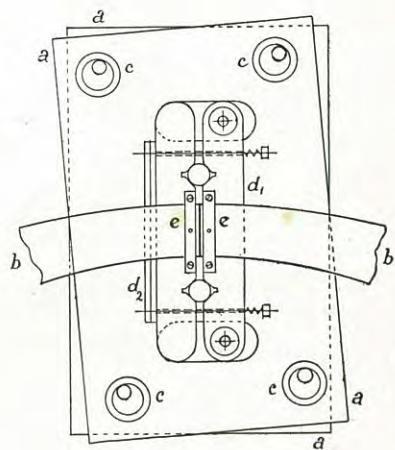
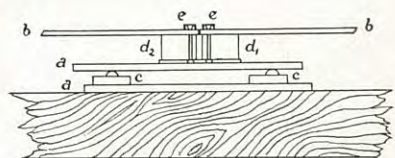

Fig. 3

serra fina de plaques de 2 a 2,5 mm. de gruix i per a materialitzar les variacions de secció s'enganxen suplement amb acetona.

El procediment de càlcul de les incògnites hiperestàtiques recolza a produir deformacions determinades en les direccions de les dites forces i amidar mitjançant un microscopi amb micròmetre ocular els desplaçaments dels punts d'aplicació de les càrregues.

Finalment quedarà assentat, per via geomètrica, el fonament del mètode. Sigui (fig. 1) un arc elàstic encastrat pels dos caps; si alliberem una de les arrencades i apliquem la càrrega P_m en el punt m , l'aclofament del punt a on actua la reacció X_a serà $P_m d_{am}$, essent d_{am} el desplaçament de a en la direcció de X_a quan la càrrega és igual a la unitat. Sota l'acció de X_a , l'arc es capçalarà de $X_a d_{aa}$; essent, però, impossible per les condicions de l'estintolament tot moviment de X_a , és clar que

$$P_m d_{am} + X_a d_{aa} = 0 \quad \text{o sigui} \quad X_a = - P_m \frac{d_{ma}}{d_{aa}}$$

Ara bé, el teorema de Maxwell-Betti ens autoritza a escriure

$$d_{am} = d_{ma} \quad \text{i en definitiva} \quad X_a = - P_m \frac{d_{ma}}{d_{aa}}$$

on d_{ma} és el desplaçament del punt m d'aplicació de la càrrega P_m a conseqüència d'actuar en a la força unitat.

Procurant després un desplaçament horitzontal o un gir en el mateix punt a obtindrem respectivament la reacció X_b i el moment d'encastr X_c per les senzilles relacions:

$$X_b = - P_m \frac{d_{mb}}{d_{bb}} \quad X_c = - P_m \frac{d_{mc}}{d_{cc}} \quad (1)$$

Es tindrà en compte la inversió de la imatge en el camp del microscopi, en virtut de la qual la reacció actua en la mateixa direcció del desplaçament produït, si la imatge es mou en direcció de la força exterior. Si apliquem simultàniament diferents microscopis podrem traçar tot seguit les línies d'influència de cada una de les indeterminades hiperestàtiques.

Per a determinar les forces interiors en una secció qualsevulla, seguirem igual marxa, considerant però les esmentades forces com a reaccions d'una part de l'estructura sobre la resta de l'arc que separa aquella secció (fig. 2).

Sense dificultat s'estén l'aplicació de l'aparell de Beggs als sistemes de múltiple indeterminació estàtica, perquè cal només obtenir amb les valors de tantes forces interiors com incògnites tingui el sistema que s'estudia. Per molt complicat que es presenti el problema, la solució és assolida només amb la iteració del procediment explicat.

Element important de l'aparell que devem a l'enginyer del repetit professor nordamericà, és el *deformador*, representat en la figura 3. Aquesta peça es subjecta al model, prèviament tallat pel punt en el qual hom cerca les línies d'influència, mitjançant bagues metàl·liques, i per tal d'anullar tot frec possible es col·loca el conjunt damunt bales d'acer entre plaques de vidre a ; unes anelles d'aram c no deixen escapar les bales. Les dilatacions, contraccions, girs i moviments transversals de magnitud prefixada es realitzen introduint clavilles entre les mosses triangulars a escaire que tenen els braços paral·lels (fixe l'un d , i mòbil l'altre d) del deformador; les clavilles són de secció circular i de diferents diàmetres o de segment superior al semicercle segons la deformació que cal provocar, i per tal de fer impossible tota confusió tenen mànecs de diferents colors.

Crec que les ràpides indicacions precedents poden haver donat idea dels avantatges que l'arquitecte trobarà en l'ús sistemàtic de l'aparell de Beggs i no goso a allunyar més els termes de les ratlles acollides a l'hospitalitat de la naixent Revista de la nostra cara Associació. Qui senti curiositat per conèixer detalls, en trobarà abundor en diversos articles de "Beton und Eisen" (2).

El mètode experimental ressenyat és clar, senzill i de general aplicació; podem afirmar sense cap mena de dubte que està destinat a ésser un auxiliar valuós i inseparable dels tècnics, els quals, en recordar les angúnies de les hores consumides en el prolix descabellament dels càlculs numèrics, refets nerviosament una i altra volta per mor d'una coma fora de lloc o d'un signe canviat, no es cansaran d'aplaudir l'encert del professor Beggs, qui s'ocupa encara a perfeccionar el seu invent i a fer-lo aplicable a les estructures de l'espai per tal que arribi a abassegar les solucions de tots els problemes estàtics que les construccions plantegen.

BONAVENTURA BASSEGODA I MUSTÉ

(1) Per a obtenir en vertadera magnitud el moment en la construcció cal multiplicar el valor X_c dedut del model per la relació escalar.

(2) Número 16 de l'any 1927. — G. E. Beggs: Der Gebrauch von Modellen bei der Lösung von statisch unbestimmten Systemen. A. Bühler: Zur Anwendung des Modellverfahrens von Professor Beggs. Número 22 de l'any 1930. — K. Sechterle: Anleitung zur Ermittlung der inneren Kräfte von beliebig belasteten, statisch unbestimmtem Tragwerken mit Hilfen des Beggs'schen Gerätes.

CONFERÈNCIES ORGANITZADES PER L'ASSOCIACIÓ D'ALUMNES DE L'ESCOLA D'ARQUITECTURA

Dia 3 de desembre. Conferenciant: Sr. PUIG i CADAFAALCH

La renovació en l'arquitectura fou el tema exposat.

Parlar d'arquitectura, digué, és parlar d'una cosa hermètica. No expressa del tot idees: amb volums i amb successions en l'espai fa el que la música en el temps. Com en altres arts, la perspectiva i el color li donen infinits aspectes imprevistos. A diferència de la música, és un art sense assaigs. No imita formes. Res no hi ha en ella que es relacioni amb el sentiment de l'amor com en altres arts. Freud no hi té res a veure. Ignorem l'emoció que ens produeix. Boris Sanlievitch, arquitecte, en un llibre "Les Theories de l'Architecture", després d'examinar-les des de Plató, Aristòtil, Vitruvi, fins a Le Corbusier i Wolfflin passant per Boileau, Taine, Ruskin i Viollet-le-Duc, conclou que "l'Estètica de l'Arquitectura és inexistència com a Ciència".

Per donar-ne una idea, usa el similitud del llenguatge. La construcció i el llenguatge caracteritzen específicament l'home. En el llenguatge hi ha intents de renovació sense l'element històric: el volapük, l'esperanto. El mateix s'intenta en l'arquitectura. El llenguatge és molt més investigat que l'arquitectura, i el lingüista pot arribar a precisions.

Una primera idea que s'hi veu clara és que les formes arquitectòniques neixen de l'estructura, que després degeneren i, a la fi, esdevenen ornaments usats sense idea de llur origen.

En la Història han dominat dues creacions arquitectòniques: el temple grec i l'arquitectura mesopotàmica creadora dels arcs i de les voltes. A l'Imperi romà, a una construcció sàvia d'arcs i voltes s'hi sobreposa una vestidura com un pòrtic del temple grec. Construcció i forma externa es divorcien; es crea un art barroc híbrid i infecund que els literats, els pintors i els escultors del Renaixement ens imposaven. Avui encara maldem en les darreries de la decadència dels estils clàssics, reduïts a fórmules numèriques. Davant d'aquest fenomen neix el problema de la renovació de l'Arquitectura.

Aquesta és avui com en els temps romànics i gòtics, estructural: d'ací comencen les dificultats.

¿L'estructura creadora de les formes és l'únic element de la bellesa arquitectònica? L'arquitectura no és una màquina. Tampoc no és estructura sola. Si això fos cert, ni la Llotja de Palladi a Vicenza, ni el mateix Parthenon, ens produïrien l'emoció artística.

La mecànica és massa complexa per a ésser element d'emoció. L'arquitectura no és tampoc funció pura, satisfacció de necessitats. Si la funció fos l'art, l'acta notarial superaria al poema; un secretari fóra superior a Virgili; una explotació agrícola, als jardins de Sevilla o de Roma. Així l'Arquitectura és lògica, però també estètica.

L'arquitectura, fins ara ha estat un art durable, secular, i cal preguntar-se si pot esdevenir una moda. Ha estat, fins modernament, un art social, i cal preguntar-se si pot esdevenir individual. Tot això fou en el passat.

El present és, realment, una revolució transcendental. L'arquitecte sap científicament la mecànica de la construcció, sap la Història de les arts, ignorada pels antics. Viu en el món nou que elaboren ràpidament els invents físics, químics i mecànics. Les necessitats de la vida moderna són immensament més complexes. Una nova vida social apareix a l'horitzó. Han fet llur aparició nous mètodes de construir.

Una part d'aquestes causes han produït ja una transformació profunda. Tipus nous d'edificis han estat concebuts per a noves funcions, que, ningú, malgrat llur abillament extern en gòtic o en neoclàssic, no confondrà, en l'esdevenidor, amb els edificis d'altres segles. El gratacels americà n'és el més preclar exemple.

El progrés mecànic fa més de vuitanta anys que ha originat noves formes. Viollet-le-Duc en fou el mestre entre l'escàndol moral i material dels clàssics.

Gaudí en fou un gran deixeble, i superà el mestre en la complexitat de les composicions basades en noves estructures. Cal citar encara els esforços per a donar a les construccions de ferro entrada al sagrat de l'Arquitectura fetes en les exposicions de París de 1889, la Torre Eiffel, la sala de màquines; i en 1900 el Pont Alexandre. En la meua joventut ens omplia el cor la mateixa dèria renovadora. Fèiem gòtic contra el clàssic: no per romanticisme, sinó perquè el gòtic és llibertat i estructura.

Actualment, el profeta és Le Corbusier.

He seguit—diu—amb interès el nou corrent, i he llegit els seus llibres nombrosos i apassionats. Cal despular-los de les invectives i frases, treure'n "la decoració" i reduir-los a mecanisme pur. Les invectives contra els estils clàssics, són antigues. La generació d'En Rogent cremà injustament el Vitruvi a l'Escola de Madrid.

Als principis de L. Corbusier, cal donar-los, en part assentiment i fer-los-hi objeccions. El retornar a una arquitectura estructural és un vell i un gran principi, com és una aspiració, artísticament difícil, la de la simplicitat, fins a la supressió de l'ornament. Cal estudiar, sense desitjar-los, els seus nous programes, alguns no originals: la casa petita com les cambres d'un transatlàntic; els departaments en comú; la cuina estandaritzada que guisa a Chicago per tota l'Amèrica.

Cal objectar-lo com a particularista d'un sistema de construcció com el formigó armat, que no és ni pot ésser universal; d'haver pensat en un art pel Nord, impracticable en els països de sol, com les finestres llargues, els murs de vidre, les lloses de la coberta han suprimit elements d'arquitectura necessaris, com les cornises. Ha deslligat l'arquitectura de la pintura i l'escultura. Les estructures mecàniques no són originals. La casa sobre peus drets isolats té objeccions funcionals extraordinàries. El confort reduït al mínim és el dels països freds, no el dels països càlids. L'estandarització no té sentit en les terres de poc consum.

Però, després de parlar d'estructura, de mecànica, de funció d'història en la renovació de l'arquitectura, no he dit tot el que hi ha en la complexitat de la creació arquitectònica.

Els arquitectes el sabem l'acte psicològic de la formació del projecte; un esbós de volum en què, en síntesi rudimentària, hi entren tots aquells elements i, a més, una certa emoció de l'esperit inexplicable i incontrolable. A les coses externes s'hi afegeix l'home. Les formes han passat a través de l'home.

El croquis, a poc a poc, va precisant-se; la mecànica, la funció, la construcció limiten i frenen la concepció primera. Aquest fre és potser el caràcter específic del nostre art. El fre millora la fantasia. Hi ha després el joc de l'imprevist: el conjunt de les masses que canvia infinitament, els colors en grans superfícies; la successió en la visió; la perspectiva.

Davant les novetats d'avui penso en la d'ahir, de Catalunya, el neogoticisme estructural de Gaudí més radical que el de Corbusier; l'element popular portat fa quaranta anys, a la casa noble; l'estudi de les voltes de mahó de pla, s'hi adopta després, copiant-les d'Amèrica. Ara comença un camí ple d'esperances per l'arquitectura, que serà infecund si vos deixeu guiar per una Acadèmia o per un Vignoli de Berlín o de La Haya o de Ginebra.

Dia 4 de febrer. Conferenciant: Dr. AGUADER

Després d'un breu exordi, entrà en matèria passant revista al que s'ha fet per millorar la casa obrera l'urbanisme modern. Donant un cop d'ull a les experiències portades a terme en aquesta matèria per diverses nacions europees, presentà estadístiques, i passà a exposar la situació en què es troba aquest problema en la nostra ciutat.

Manifestà el deute en què ens trobem amb els nostres ciutadans proletaris, la condició de vida dels quals és imperatiu inel·ludible de millorar. Amb el millorament de les condicions materials del viure, s'ha de superar necessàriament la moral dels individus. El viure amb un mínim de confort i higiene, repeuteix, indefectiblement, en l'esperit humà.

Examinà els diversos projectes que s'han fet per a la construcció d'habitacions obreres a la nostra ciutat, i dexà de banda, per inoperant i excessivament poètica, aquella consistent en la construcció de petites casetes familiars amb un jardinet esquifit i quatre arbres, advocant per la construcció de les cases en bloc, que poden assolir tots els avantatges higiènics d'aquelles. Car si aquelles afavoreixen el sentit individualista de l'home català, en aquest aspecte s'ha de combatre aquest esperit, car la relació social afavoreix la vida civil.

En les cases bloc, els veïns poden fruit d'una sèrie d'avantatges, com són els jardins per llur esplai, les cooperatives de consum, els locals d'espectacles, i els recers per a nens.

A Barcelona ens trobem en el cas vergonyós, com deia Bertran i Rubio, que el dia que els habitants de la ciutat se'ls ocorregués sortir al carrer, no hi cabrien. Aquesta és la tragèdia dels barris obrers de la nostra ciutat. Aquests barris obrers als quals han portat llur mala feina els habitants dels altres barris; aquests barris on la gent viu enmagatzemada d'una manera indigna; aquests barris on hi ha una mortalitat de xifres esgarrioses que ens fan pensar amb la urgència que té la resolució d'aquest problema.

Acabà la conferència dirigint-se als alumnes de l'Escola d'Arquitectura exhortant-los a què tinguin ben present la feina que hi ha per fer a Barcelona per al millorament de la llar obrera.

BIBLIOGRAFIA

L'ARC DE BARÀ. Gràfics i Mides. R. Reventós i N. M. Rubió, Arquitectes

Vint anys enrera sabíem ben poc de l'art romà a Catalunya i res de l'art grec. Avui la vida i costums d'aquelles civilitzacions els clàssics de les quals la benemèrita Fundació Bernat Metge ha vestit a la catalana, sorgeix cada dia més tangible a la nostra terra pel relleu que els ha donat l'estudi del seu art. En pocs anys s'han descobert temples, ponts, arcs de triomf, sepultures, estàtues, mosaics, ceràmiques i vidres.

Per això és ben escaient que, després dels primers intents que d'aleshores ençà s'han presentat d'acoplament del nostre art romà en un conjunt orgànic, recolzant-se en la visita dels monuments, monografies publicades, gravats antics i monedes coetànies, no es doni la feina per acabada sinó que, amb la nova claror dimanada dels lluminosos treballs d'en Domènech i Montaner, Puig i Cadafalch i altres, els tornem a revisar de nou, un a un, aixecant-ne plànols exactes i detallats, intentant-ne la ideal reconstrucció dels fragments desapareguts o falsejats, vetllant per llur conservació o embelliment i exigint el públic respecte que es mereixen.

Així ho han fet els arquitectes R. Reventós i N. M. Rubió amb l'anomenat arc de Barà que els nostres avantpassats aixecaren en la via Augusta a la bona memòria de Luci Licini Sura. L'aspecte gràfic del monument, amb plànols acotats i magnífics fotogravats, ja no pot depassar-se. Tal com expressen els autors llur intent, si per dissort aquell desaparegués, amb les dades aportades podria reconstruir-se amb tota exactitud.

Molt bé la disquisició sobre l'acabament incomplet de l'arc. L'actual cornisa que avui el capça, moderna i desgraciada, ens és coneguda en la pristinà forma ajustada als cànons del corinti per la litografia de l'il·lustrador Soberano publicada de temps per Bofarull. L'àtic que la sobrepuja resulta, en canvi, documentalment incert. La solució funcional d'una simple filada d'amples carreus, indispensable per a contrabalançar la volada de la cornisa exempta de les majors pretensions decoratives d'altres arcs semblants dedicats a personatges de molt relleu, i per la qual en definitiva es decideixen els investigadors arquitectes, ens sembla del tot encertada.

MANUAL DE CARPINTERIA DE ARMAR, per C. Opitz. Versió i addicions del Dr. Bonaventura Bassegoda i Musté

Heus aquí una altra de les Publicacions d'Arquitectura de l'Editorial Canosa. Obra enfocada a les aplicacions de la fusta en la construcció d'edificis, no és d'aquells llibres tècnics que us atrau el títol als aparadors, i l'adquiriu satisfets i, un cop a casa, us deixa decebuts per la seva vacuïtat: pur negoci de llibreria.

L'Arc de Barà, uns cent anys enrera. Litografia Soberano, Reus

L'Arc de Barà. Estat actual amb la falsa cornisa moderna

Lleó de Monzón de los Campos. Louvre

Els pràctics coneixements que l'autor del llibre buidà a les seves pàgines, il·lustrades amb 340 dibuixos, vénen completats pel traductor de l'obra alemanya per tal d'adaptar-los als costums constructius espanyols, a voltes de tradició secular, tot servant el vocabulari característic, derivat dels antics oficis agremiats. Punt de vista que no exclou que el professor de l'Escola d'Arquitectura s'estengui en certs indrets, sobretot en tractar de l'estructura de les grans encaballades llenyoses, senyalant les diverses innovacions, amb la qual cosa el llibre queda a l'ordre del dia.

El Manual s'ocupa de les bigues i els enteixinats, dels paviments empostissats, de les diferents classes de coberetes, dels entramats i caphrevacions i cofratges.

El bon resultat de l'ús de la fusta, per guanyar en resistència, evitar les guerxes i treure el major profit de l'arbre depèn, primordialment, de la manera de tallar-lo.

Jo he sentit contar com els antics fusters i ebanistes que saben l'ofici i no coneixien la serradora mecànica, abans de trossejar un tronc de bona fusta, l'examinaven pels diferents indrets; on començava l'albenc, el dibuix i amplària de les betes, les formes irregulars de les seccions... i a la vista de tot això el tallaven diferentment, part en bigues o taulons, part en quadrats, part en fullols, etc., a la manera que els nobles caçadors de llegenda eren aptes o desqualificats si trossejaven amb art o de fàiso arbitrària un isart, un cervol o un seglar, cosa que no es deixava als servidors sinó que era de llur incumbència practicar amb totes les regles d'una observància gairebé ritual.

No arriba a tant el llibre d'Opitz, però dona regles senzilles i pràctiques aplicades a l'obtenció de bigues, taulons, llates, llistons i ripis de fusta de pi, que és la més usada en la construcció.

Aquest és, doncs, un llibre que interessa a tothom. A la vegada que resulta didàctic, també és de despatx i d'obra. L'arquitecte, el fuster i l'estudiós en treuran profit.

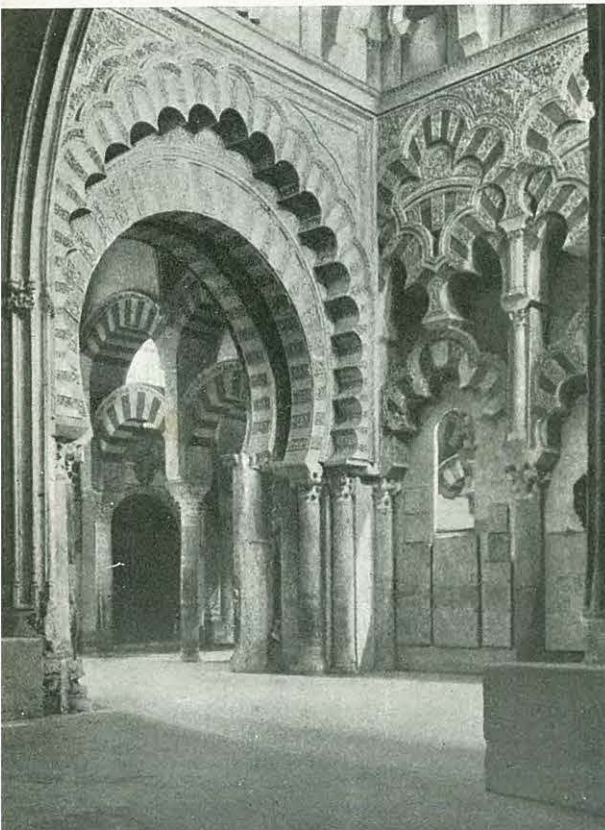
A. SOLER I MARCH

ARTE DEL ISLAM, H. Glück. E. Diez. Traducció de M. Sánchez Sarto. M. Gómez Moreno: EL ARTE ISLÁMICO EN ESPAÑA Y EN EL MAGREB.

Essent aquest magnífic volum, V de la monumental "Historia del Arte", que publica l'Editorial Labor, allí on entre els múltiples aspectes de l'art musulmà, desfilen els detalls i conjunts d'una arquitectura exquisida, hom comprèn que les relacions de les mil i una nits, no són tan hiperbòliques i fantàstiques com poden semblar.

I tal com la matèria dels somnis es forma de petites realitats, pressentides i evocades, en el constructiu, a aquesta arquitectura de l'Islam, apareix com creada a gran escala amb petits materials; i té cura a la vegada que de la unitat del conjunt, del detall acurat i fi, amb tendència al predomini estètic del darrer, si bé certes escoles, com la dels turcs, mal tinguts, segons Glück per bàrbars sense cultura ni aptitud, saben perllongar fins fa poc, les tradicions monumentals de Santa Sofia.

La impressió dominant, però, neix del detall curós, prolix, imprevist i pintoresc, amb una inflexible lògica secreta, tal com la geometria del llac resolt, amb la repetició dels seus polígons, una imatge de l'infinit sideral i amb les vesllums de la ceràmica sembla aconseguir-se l'afany de l'alquímia en obtenir els reflexes daurats de la terra pura. Tot això constitueix, doncs, com un continent màgic, molt

Mezquita de Córdoba

lluny, sembla, dels conceptes de síntesi i simplicitat del món clàssic i de les preocupacions de la nostra moderna sensibilitat.

I amb tot, fins prescindint d'algunes obres com el Gumbad-i-Kaus en Yoryan (Pèrsia), resoltes amb una meravellosa simplicitat de sabor contemporani, per la seva geomètrica franquesa, no pot negar-se el racionalisme íntim, exemplar, d'algunes tècniques islamites.

Com deia Gómez Moreno, en un interessant discurs que sorprèn no hagi estat comentat, la fusteria moresca uneix lògica, economia i art, estalviant les grans peces i resolent amb els *alfarjes*, l'utilitat màxima i l'eficàcia artística on el mateix llaç ajuda la solidesa, tot i fingint-se un simple ornament.

Per això la lliçó de l'art islamita, és encara actual davant del suscitats problemes de l'estructura i de la seva expressió.

El pla de l'obra té una claredat racional i recomanable. Primerament, una exposició breu però densa, en la qual res no sobra, però tampoc no hi manca el detall important i expressiu, del qual s'encarreguen diferents autors segons la particular competència.

Heinrich Glück escriu la introducció, l'arquitectura en els països aràbics i turcs i les arts industrials islàmiques; Ernest Diez s'ocupa de l'arquitectura en els països perses i a l'Índia, així com de les arts del llibre i de la miniatura. Aquests estudis han estat correcta i bellament traduïts per Manuel Sánchez Sarto. Manuel Gómez Moreno, el més eminent dels arqueòlegs espanyols, condensa l'art islàmic a Espanya i al Magreb.

A continuació segueix l'esplèndid repertori fotogràfic, que dona idea clara del desenrotllament de l'art musulmà.

El final conté la descripció independent de cada una de les il·lustracions, equivalents a una petita monografia l'utilitat de la qual completa la nota bibliogràfica.

NOCIONS D'ARQUEOLOGIA SAGRADA CATALANA, Volum I. per Josep Gudiol i Cunill, prev.

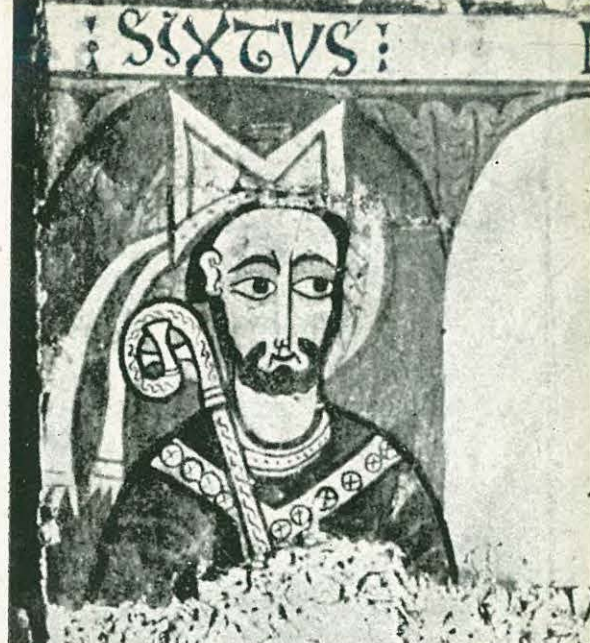
Amb aquest títol, d'enganyosa modèstia, apareix la segona edició d'aquesta obra que fou premiada en el concurs Martorell de 1902 i clàssica ja en la nostra bibliografia.

Esgotada fa més de vint anys la primera edició, gens envellida i d'interès encara viu, esdevingueren els seus exemplars de consulta i adquisició difícil, diu en el pròleg el senyor Gudiol i Ricart, encarregat amb mossèn Eduard Junyent, actual conservador del Museu de Vic, del treball de reedició. Feina certament acurada i meritòria, en la qual tot i conservant l'esperit i gairebé la lletra, s'hi han afegit les noves dades, fins el dia, de les investigacions i estudis d'aquest últim trenteni.

Estudia aquest primer volum en els seus set capítols, les restes arqueològiques des dels inicis de la Prehistòria a l'art i cultura romàniques. Comprèn cada capítol les manifestacions arquitectòniques i de les arts germanes, la qual cosa constitueix una saborosa història del nostre art, afegint-se les seccions d'indumentària, mobiliari litúrgic, epigrafia, sigilografia i iconografia.

Una nodrida il·lustració, 372 figures, dibuixos i fotos, valoren el text, clar, concís i complet, essent un ver espill de les etapes i restes de la nostra cultura.

A. C. E.

Taula romànica, segle XII
Museu Episcopal de Vic

La Verge del Claustre, segle
XIII. Catedral de Solsona

NOTICIARI

LES EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES A CATALUNYA acaben de presentar un període d'activitat.

EL SERVEI D'INVESTIGACIONS ARQUEOLÒGIQUES DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS ha descobert al turó de la Rovira (Guinardó) un poblet ibèric (segle II a. de J. C.) amb restes de murs exteriors, parets de cases i necròpolis de sitges. Ademès, al lloc anomenat Can Casanoves, darrera l'Hospital de Sant Pau, ha posat de manifest un fons de cabanes tancades per una paret d'època neolítica en la capa inferior del terreny; i a la superficial una necròpolis de baixa època romana, amb enterraments en caixes, de lloses, teules i ànfores. El mateix Servei d'Investigacions Arqueològiques estudià l'estiu passat el recinte amurallat antic de Girona, excavant-lo en diferents llocs, descobrint nous trossos de muralla romana i precisant la situació i disposició de les seves portes i netejant la torre Gironella, que haurà d'ésser reconstruïda.

També ha aprofitat, l'esmentat Servei, l'oportunitat de les obres de restauració empreses pel de Conservació de Monuments al monestir de Sant Cugat del Vallès, per a practicar-hi cates en diferents indrets, especialment al claustre, que han portat el descobriment de varies construccions romanes, en particular sepulcres romano-cristians dels segles IV i V fets amb teules.

L'ARXIU HISTORIC DE BARCELONA, per excavacions practicades, ha completat l'estudi de la muralla romana en diferents llocs de la ciutat; descobert una casa, amb piscina, de la mateixa civilització, darrera la muralla de la Plaça del Rei; també, restes de carrers, cases amb mosaics i clavagueres romanes al carrer de la Palma de Sant Just i Bellafila; i a Montjuïc sitges ibero-romanes.

EL SERVEI DE CATALOGACIO I CONSERVACIO DE MONUMENTS DE LA GENERALITAT ha trobat, als fonaments de la casa dels Canonges, un fragment de la cornisa de l'adjunt temple d'Hèrcules.

L'ARQUEOLEG SENYOR VILASECA, de Reus, ha descobert al poble de Malà una acròpolis de l'edat del ferro, amb moltes urnes cineràries, objectes de metall, collars, braçalets i armes; i un poble coetani que s'excavarà així arribi la concessió de la Junta Superior d'Excavacions.

A **BANYOLES**, en construir la carretera que passa pel terme de Puigarnol, prop la Massia de Vilauba, han sortit restes d'una granja romana amb dipòsit i moles d'un probable molí d'oli.

EL CÍRCOL ARTÍSTIC de la nostra ciutat ha pres la iniciativa d'organitzar una Exposició Internacional de "La Pintura i l'Escultura en l'Arquitectura Moderna", per tal d'intensificar la unió de les tres Belles Arts.

L'A. A. de C., per acord de la Junta Directiva, s'ha adherit a tan encertada idea i s'ofereix a cooperar-hi amb el major entusiasme.

L'ASSOCIACIÓ D'ALUMNES DE L'ESCOLA D'ARQUITECTURA DE BARCELONA porta ja donades dues conferències de la sèrie que aquest hivern té organitzades, a càrrec de diferents personalitats, i de dos de les quals en donem una ressenya en aquest mateix número. Per dintre poc s'esperen amb gran interès les dels arquitectes Florensa i Bassegoda sobre els temes de "L'Habitació Burgesa a Barcelona" i de "L'Habitació Obrera", respectivament.

L'AJUNTAMENT barceloní, després del resultat negatiu del "Concurs de Projectes per a taules de la Rambla de les Flors" que darrerament s'exposà al local de la Plaça de Catalunya, ha convocat un nou Concurs entre els arquitectes del G. A. T. E. P. A. C. i els socis del Foment de les Arts Decoratives.

FRANCESC FOLGUERA, arquitecte, ha donat recentment una sèrie de lliçons al local del G. A. T. E. P. A. C. sobre la importància dels elements de la natura en la conservació o destrucció dels edificis i en l'augment o minva de salubritat i confort de les persones que els ocupen. Sota aquest doble aspecte, analitzà l'aire, en les seves variants compositives i termològiques, en els estats higromètrics i anemomètrics, infiltrant-se per permeabilitat o ascendint per capilaritat des del subsol a les parets, saturant d'humitat la construcció i l'atmosfera de

les habitacions; el foc, en relació als diferents materials, pedres naturals o artificials, fustes, ferro o formigó armat; el terreny que tramet als edificis les vibracions produïdes pel trànsit rodat de gran pes; i les ondes sonores que transporten els sorolls del carrer a l'interior dels locals.

Indicà els materials que cal emprar en cada cas: els impermeables i els hidròfugs, els sords al so i els aïllants de les vibracions, els incombustibles i els ignífugs; i, encara, les disposicions constructives que ajuden eficaçment a evitar els inconvenients esmentats. El docte conferenciant fou molt felicitat.

L'ARQUITECTE MANUEL GALINDEZ, autor del projecte de l'edifici del Banc de Biscaia que s'aixeca a la Plaça de Catalunya, fou obsequiat amb un banquet al Saló Orient per la Direcció d'aquella entitat i els industrials que col·laboraren a la construcció, i llurs famílies, en nombre d'un centenar d'assistents. L'A. A. de C. estigué representada pel seu president.

LA CASA DEL GREMI DELS VELERS, completament acabada la restauració que amb tota cura ha portat a terme En Geroni Martorell, és ja desliurada de la tanca que l'envoltava. Les condicions actuals de veïnatge arquitectònic i visualitat de l'edifici resulten ben dissemblants de l'antigor.

MÁRIUS GIFREDA, el distingit crític d'art, donà darrerament una conferència al Círcol Artístic de la nostra ciutat sobre Arquitectura Moderna. La il·lustrà amb dues pel·lícules, una referent a la construcció en ciment armat i altra sobre les obres de Le Corbusier, mostrant l'art nou sota diferents aspectes.

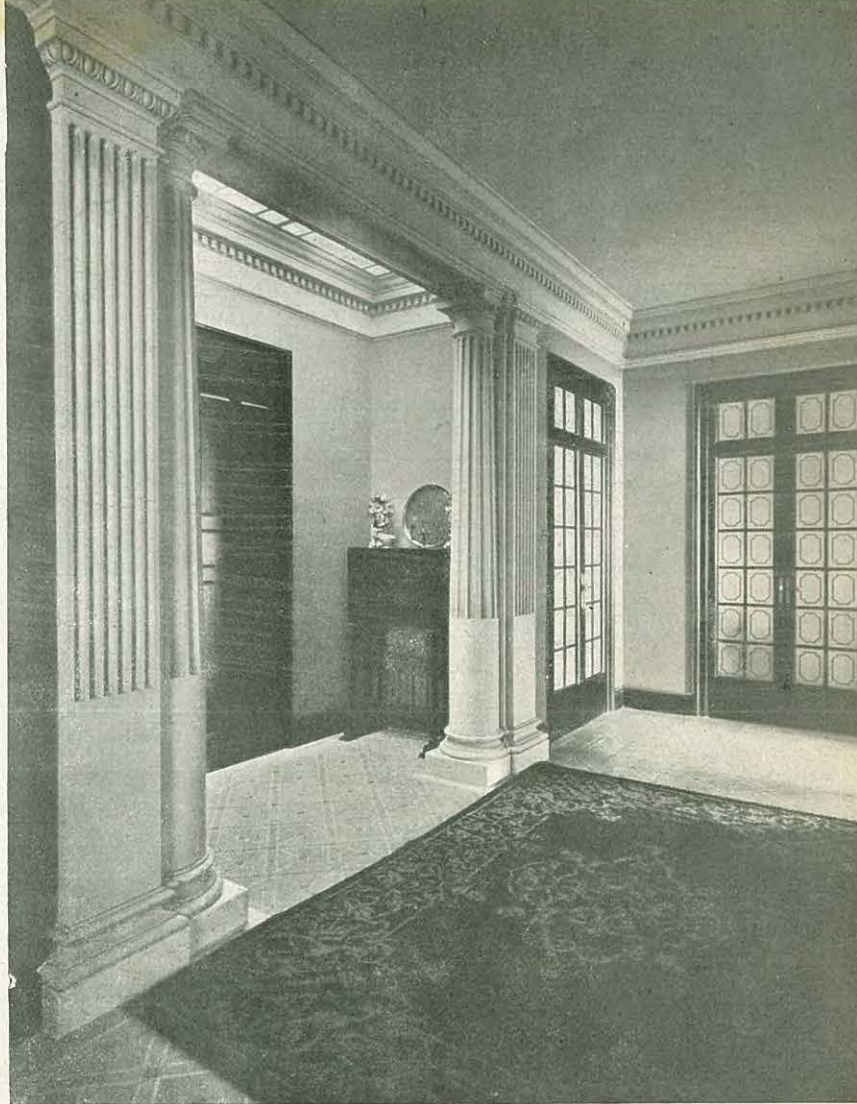
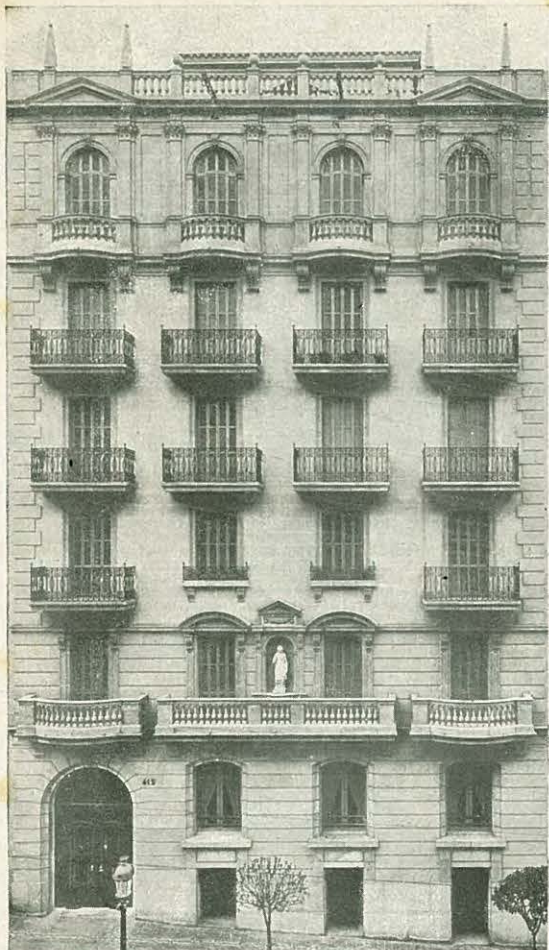
EL CONGRÉS D'ARQUITECTES DE LLENGUA CATALANA que organitza l'Associació d'Arquitectes de Catalunya, i que s'ajornà fins la pròxima primavera per fer-lo coincidir amb la discussió de l'Estatut de Catalunya a les Corts Constituents de la República, compta ja amb les ponències que han presentat els senyors Josep M.ª Barenys, Pere Bassegoda, Nicolau M.ª Rubió, Ricard Giralt, Ramon Puig-Gairalt, Josep M.ª Miró, Jaume Mestres, Salvador Sellés, Enric Matas i el "Cuerpo de Arquitectos Municipales de España". Es repartiran impressions als socis de l'A. A. de C. per a facilitar llur estudi i discussió.

ELS DELEGATS DE LA C. I. R. P. A. dels diferents països europeus organitzen un Congrés Internacional d'Arquitectura Moderna a Moscu pel vinent estiu. Abans d'ara, porta ja celebrats els Congressos de Le Sarraz (Suïssa), que fou d'Organització d'aquella entitat, el de Frankfurt a. M., sobre l'Habitació Mínima i el de Brusselles sobre la Parcel·lació dels Terrenys d'aquesta ciutat. En Congrés de Moscu és, doncs, el quart que celebra la C. I. R. P. A. C. i tractarà sobre el tema de la Ciutat Funcional.

Per a preparar el pròxim Congrés, els Delegats tingueren una reunió a Berlin pel juny darrer, i, a proposta de la Secció Belga, acaba de celebrar-se a Barcelona una segona reunió preparatòria, a fi d'establir el major contacte entre els representants dels pobles llatins.

La Generalitat de Catalunya ha rebut afectuosament la visita dels arquitectes forasters i nostre Ajuntament els ha considerat hostes d'honor. Una concurrència selecta escoltà i aplaudí les conferències donades al Saló de Cent, a la Universitat Industrial, a l'Ateneu Enciclopèdic Popular, a la Conferència Club i a l'Associació d'Arquitectes de Catalunya pels senyors Le Corbusier, Bourgeois, Giedion, Gropius i Van Eesteren. L'exposició de plànols als sótans de la Plaça de Catalunya és molt visitada. En cloure aquest número ens manca espai per comentar les esplèndides festes celebrades aquests dies.

JOAN B. SUBIRANA i **A. RODRÍGUEZ ORGAZ**, Arquitectes de Barcelona i Granada respectivament, els quals es trobaven a Berlin en ampliació d'estudis durant la celebració del XIII Congrés Internacional de l'Habitació i Urbanisme del juny de l'any passat, ens comuniquen que actuaren de delegats de la República Espanyola en el mateix i varen assistir a totes les conferències en què es discutiren els temes i s'aprovaren les conclusions. Ens plau fer-ho constar.

UNA OBRA
DE L'ARQUITECTE
CLIMENT MAYNÉS

Propietari: Ramon París

Casa al carrer de Muntaner, 412

COL·LABORADORS DE L'ARQUITECTE

F U S T E R : **PUIG I CORTINAS, S. A.**
Rambla de Catalunya, 92

M A N Y A : **TALLERS BORDAS I SANAHUJA**
Fernandez Duro, 3

V I D R I E R : **G R A N E L L**
Enric Granados, .6

A R T I F I C I A L : **FLORESTAN BEIN**
Mallorca, 415

M O S A I C S : **L A F O N T**
Rambla de Catalunya, 104

P I N T O R : **SALVADOR GUAL**
Aragó, 230

C O N S T R U C T O R :
RIBAS I PRADELL S. A.
AUZIAS MARCH, 80

C A L E F A C C I Ó :
CALEFACCIÓ I ELECTRICITAT, S. A.
MUNTANER, 63

S A N I T A R I S :
F O N T G E R M A N S
RONDA SANT PERE, 60

A S C E N S O R :
Ascensors i Aplicacions Industrials, S. A.
BORRELL, 182

M E T A L L S :
BIOSCA I BOTEY
RAMBLA DE CATALUNYA, 123

M A R B R E S : **NARCÍS GOSCH**
Urgell, 167

C U I N E S : **P R E C K L E R**
Ronda Universitat, 15

L A M P I S T A : **Vda. de FRANCISCO ESPINA**
Salmeron, 100

E L E C T R I C I T A T : **D. S. CODINA**
Rosselló, 265

E S T U C A D O R : **J O S E P S O L E R**
Maurici Serrahima, 26, pral.

G U I X A I R E : **AGUSTÍ GELABERT**
Dr. Santpons, 59-61

P E D R E S : **VÍCTOR COLOMÉ**
Lanuza xamfrà Madrazo

CUCURNY G.^{NS}

FABRICA DE PRODUCTES REFRACTARIS I DE GRES

Establerta l'any 1840

Productes refractaris

Aparells de gres per a indústries químiques

Tuberia de gres : Rajoles de gres

Mosaic de gres ceràmic

Princesa, 58

BARCELONA

Casa Petit

RAMON GAUSSET
ESTUCADOR

MOSAICS

Josep Amargós

Rocafort, 108
Telèfon 30966
BARCELONA

Urgell, 238 i 240 - Telèfon 13582
BARCELONA

S. VERDAGUER

BARCELONA

DESPATX:

Ronda de la Universitat, 9

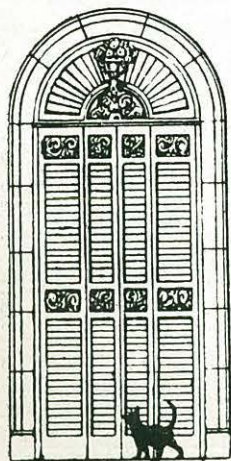
Telèfon 10421

TALLERS:

Entença, 37 i 39

Telèfon 32189

Fábrica de Persianes

Terradas i C.^{IA}

Successors de
J. ROBUSTÉ

Carrer Sèneca, 20

Telèfon 72093

BARCELONA - GRACIA

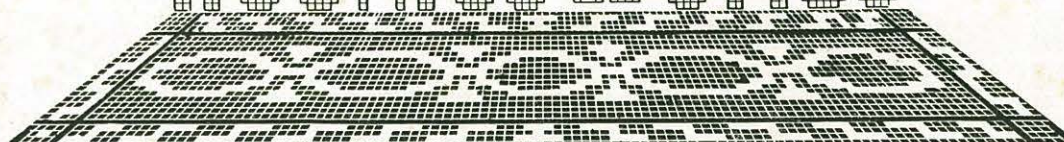
Joan Reverté

ESTUCADOR

Carrer de Tordera, 35, tenda

BARCELONA (Gràcia)

MOSAICS DE GRES

FILL DE JAUME PUJOL BAUSIS

FABRICA ESPLUGAS DESPATX TALLERS - 9 - BARCELONA

Productes ceràmics, Gerreria, Mosaics de gres, Rajoles vernissades del país i estrangeres, etc.

Moviment de terres, carreteres i construcció i reparació d'edificis per contracta o per administració

J. AMARGÓS I PELLICER

Contractista d'obres públiques i particulars

BARCELONA

DESPATX: Auziàs March, 2 - Telèfon 13582
MAGATZEM: París, 118 (cantonada a Urgell)

Vilaró i Valls

SOCIETAT ANONIMA

Pintors Decoradors

Muntaner, 155-157 - Tel. 76472

B A R C E L O N A

Fills de Ramon Benet

FABRICA DE CEMENTS
I CALS A SURROCA
(Sant Joan de les Abadesses)

FABRICA DE GUIX A
CAMPDEVANOL - Ripoll

Magatzem i Despatx:

Nàpols, 144 - Tel. 51353

B A R C E L O N A

Foneria de Bronzes
i Metallisteria

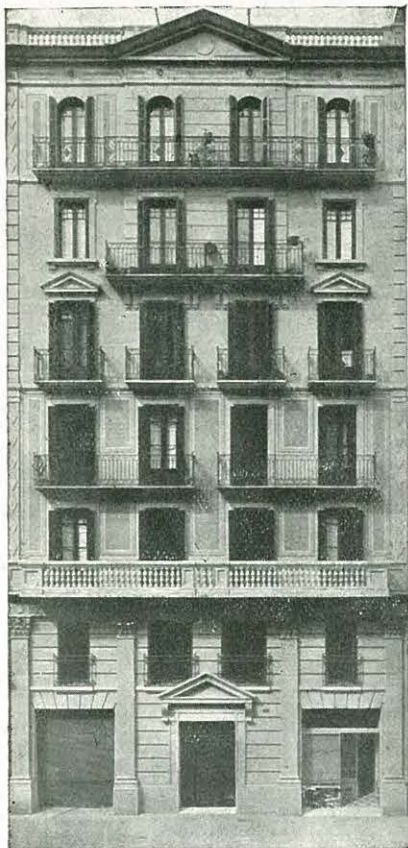
Casa fundada l'any 1870

Tallers JUDAS

Bronzes d'art : Bronzes per a
la construcció : Robineteria
i materials per empreses
d'aigua, gas i electricitat

Consell de Cent, 108

Telèfon 30844 - BARCELONA

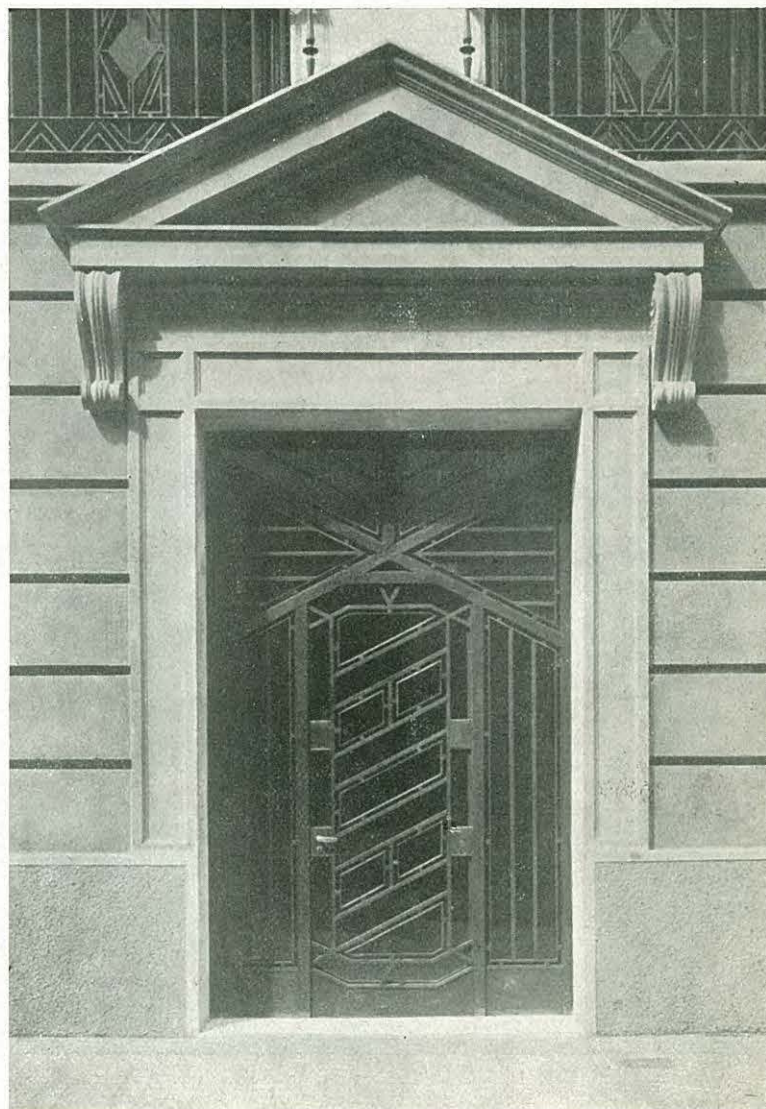

CASA AL CARRER D'ARAGÓ, 93

UNA OBRA DE L'ARQUITECTE

ENRIC
MATAS RAMIS

PROPIETARI: MATIES VILALLONGA

CASA DE LLOGUER
4 PISOS PER REPLA
PER A VENDRE
PREU EDIFICI A 33
PTES. PAM QUADRAT

COL·LABORADORS DE L'ARQUITECTE

CONSTRUCTOR:

MATIES VILALLONGA

PASSATJE SANT BENET, 9, 1.ª

VIDRIER:

GARCIA SIMON

PARIS, 138

ELECTRICISTA:

VOGEL I MATAS

CORTS CATALANES, 561

PINTOR I PAPERS:

ENRIC PLANES

MARINA, 265

MANYA: TOMAS ARANDES

ROGER DE FLOR, 318

SANITARIS:

ISIDRE FONT

RONDA SANT PERE, 60

GUIXAIRE:

SALVADOR ABARCA

CARRER REC CONDAL, 17

MARBRES:

DANIEL PAGÈS

SANTA AGUEDA, 30

PORTES DE FERRO:

MIQUEL GRASES

CARRER DE MARINA, 242

LAMPISTA:

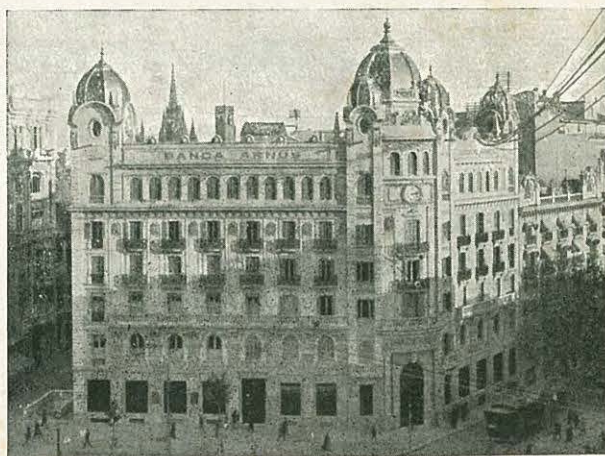
ELISEU SAMPERE

CARRER VALLHONRAT, 19

VIGUES DE FERRO: TORRAS

RONDA SANT PERE, 74

Construcció
de cobertes
(Harpente et couverture)

Auguste Rochat

BARCELONA

Carretera de Sarrià, 19, 21 i 23
(cantonada a Coello) - Telèfon 30628

J . M I R E T

Lampisteria,
Metallisteria,
Orfebreria

Instal·lacions, elec-
tricitat, gas i aigua

Telèfon 74871

València, 243

(Entre Rambla Catalunya i Passeig de Gràcia)

BARCELONA

Papers pintats

JOSEP LLOP

Telèfon 13284

Rambla de Catalunya, 59
B A R C E L O N A

Fundició i Construccions GRAU

SOCIETAT ANONIMA

TALLERS FUNDATS EN 1867

BARCELONA

FUNDICIÓ DE METALLS
especialitat en alumini
Construccions Mecàniques

Oficines: Urgell, 58
Telèfon 33167
Tallers: Villarroel, 45

APLICACIONS DIVERSES DE L'ALUMINI FOS

(ALEACIÓ INOXIDABLE)

ARQUITECTURA

Estàtues, grups, ornaments, remates
en tota la seva varietat de formes i ta-
manys. Baranes, reixes de tots estils.

ROTULACIÓ

Lletres soltes Plaques i Ròtuls de to-
tes formes i tamany per rotulació de
carrers, numeració d'edificis, noms
d'establiments.

DECORACIÓ

Interior i exterior de tota mena d'es-
tabliments, mercats, sanatoris hospi-
tals, mataderos i edificis particulars.

Arquitectes i Tècnics: Tenim establerta una oficina per a tota mena de referències tècniques per l'empleo d'aquest material.

Gonzalo Daura

CONTRACTISTA
EN PEDRA DE SI-
LLERIA I TALLA

ROCALLA

Materials de ciment i amiant per a cons-
trucció, són els més econòmics i els de
més durada

Planxes ondulades i llises.
Baixants per aigües. Dipò-
sits per a líquids i per a
W. C. Tubs i canals. Re-
voltons per a pisos

ROCALLA, S. A.

Rambla dels Estudis, 14 i Canuda, 2
Barcelona - Telèfon 20768

Fàbrica a Castelldefels

Sucursals i Dipòsits per arreu de la Península

Taller:
Carrer Casanova, 240
Telèfon 73777
SARRIÀ
Carrer Jordà, 4

BARCELONA

Tallers Mecànics de Fusteria
Parquets - Decoració

Planells, Queraltó & C.^{IA}

Gran Premi: Exposició Inter-
nacional Buenos Aires 1910

Membre del Jurat: Exposició
Internacional del Moble, Bar-
celona 1923

Diploma d'Honor: Exposició
Internacional, Barcelona 1929

Diploma d'Honor: Exposició
Ibero-Americana, Sevilla 1929

Carrer de Santa Elena, 4 i 6
Telèfon 16843 - BARCELONA

Fusteria Mecànica
Fàbrica de Persianes

Casa fundada l'any 1877

RAMON PONS

Successor de Salvador Pons

Carrer Buenos Aires, 20

Prp a la Diagonal i carrer Casanova

Telèfon: 72956

B A R C E L O N A

Granell i Cia

E. Granados.
Nº 46.
Tel. 72526.

VIDRIERES ARTISTIQUES
CRISTALLS I VIDRES
PLANS CORBATS DE
TOTS TAMANYS
GRAVATS I BISELLATS

DECORACIÓ AMB
ESMALTS OPACS
I TRANSPARENTS
MONTURES LLAUTO
CORNUCOPIES TALLADES

**AQUESTA CASA HA OBTINGUT DIVERSES MEDALLES D'OR
I PLATA I ALTRES NOMBROSES RECOMPENSES**

ANGEL TRUÑO

CONSTRUCTOR D'OBRES
PRESSUPOSTOS

Telèfon 10944

CARRER TALLERS, 24, baixos i CARRER PELAI, 22, 3.^r, 1.^a

B A R C E L O N A

FRANCESC RIERA

CONSTRUCTOR D'OBRES

CORTS CATALANES, 604, pral

Telèfon 10728 • BARCELO

COL·LEGI D'ARQUITECTES
DE CATALUNYA

BARCELONA

BIBLIOTECA

Reg. _____

Sig. _____

PUJADAS I JORBA

Companyia Catalana
de Construccions

FORMIGO ARMAT

Oficina tècnica sota la direcció
dels enginyers **D. Victor Hassig**
i **D. Walter O. Grueneisen**

Construccions de totes menes
per importants que siguin

Mallorca, 290, baixos - Telèfon 70045

BARCELONA